

Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA

Tulevikuvaade
tööjõu- ja oskuste vajadusele:

KULTUUR JA LOOMETEGEVUS II

audiovisuaalvaldkond • sõna ja keel •
turundus ja kommunikatsioon •
disain ja kunst • trükitööstus

Uuringu
LÜHIARUANNE
2019

Sihitasutus
Kutsekoda

Esikaanel: operaator Eesti Rahvusringhäälingus salvestusel

Koostajad: Katrin Pihl, Siim Krusell SA Kutsekoda

Retsensendid: Ragnar Siil, Ivi Lillepuu, Anu-Maaja Pallok, Marju Himma-Kadakas, Andres Jõesaar, Pärtel Vurma

Akadeemiline toimetaja: Olav Aarna, Kutsekoda

Keeletoimetaja: Riina Tobias

Kujundus: Velvet OÜ

Fotod: Aivo Kallas, Eesti Rahvusringhääling, Grano Digital OÜ, KUMU kunstimuseum, Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakool, Tartu Kunstikool/SA Innove, Velvet OÜ

Uuringuaruande terviktekst: oska.kutsekoda.ee

Täname valdkonna eksperdikogude liikmeid: Kaspar Kaljas, AS Eesti Meedia; Koit Variksoo, AS Grano Digital; Toomas Truuverk, AS Äripäev; Ilona Gurjanova, Eesti Disainerite Liit; Kaire Rannik, Eesti Disainikeskus; Tiia Vihand, Eesti Disainikeskus; Piret Tibbo-Hudgins, Eesti Filmi Instituut; Kadi-Ell Tähiste, Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus; Kadri Rahusaar, Eesti Keeletoimetajate Liit; Kaidi Urmet, Eesti Kirjastuste Liit; Kai Kiudsoo-Värv, Eesti Klaasikunstnike Ühendus; Sofi Aršas, Eesti Klaasikunstnike Liit; Aive Hiiepuu, Eesti Kommunikatsioonijuhtide Liit; Annela Laaneots, Eesti Kommunikatsioonijuhtide Liit; Margus Mets, Eesti Kommunikatsioonijuhtide Liit; Vano Allsalu, Eesti Kunstnike Liit; Marju Himma-Kadakas, Eesti Rahvusringhääling; Leana Jalukse, Eesti Stsenaristide Gild; Katre Savi, Eesti Trüki- ja Pakenditööstuse Liit; Joel Volkov, Eesti Turundajate Liit; Signe Kõiv, Eesti Turundajate Liit; Elis Pärna, Ekspress Meedia AS, Tiina Muskat, Ekspress Meedia AS; Sigrid Kuppenko, Ekspress Meedia AS; Mait Sõörde, Folger Art AS; Marii Karell, Geenius Meedia AS; Mailis Salvet, Interlex OÜ; Martin Pärn, Iseasi OÜ; Merle Okas, Kroonpress AS; Anu Allas, KUMU Kunstimuseum; Taavi Lehari, La Ecwador; Svea-Elen Peters, Luisa Tõlkebüroo; Toomas Kirss, Meediapartner MTÜ; Külli Tammes, Multiprint AS; Marge Liiske, MTÜ BE; Jüri Luud, Orangetime Event OÜ; Riina Tammela, Printall AS; Ülle Verte, AS Printall; Jelena Kopõltsova, Sky Media; Pärtel Vurma, Velvet OÜ; Aet Kull, Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor; Astri Müül, Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor; Ranno Päi, Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor; Anne Pikkov, Eesti Kunstiakadeemia; Jaana Päeva, Eesti Kunstiakadeemia; Kirke Kangro, Eesti Kunstiakadeemia; Kristjan Mändmaa, Eesti Kunstiakadeemia; Jaanus Eensalu, Kõrgem Kunstikool Pallas; Kristina Tamm, Kõrgem Kunstikool Pallas; Riinu Raasuke, Tallinna Majanduskool; Helen Pärk, Tallinna Polütehnikum; Marko Levin, Tallinna Polütehnikum; Andres Jõesaar, Tallinna Ülikool; Krista Aren, Tallinna Ülikool; Janika Nõmmela, Tartu Kunstikool; Kadi Kreis, Tartu Kunstikool; Ragne Kõuts-Klemm, Tartu Ülikool; Terje Loogus, Tartu Ülikool; Ivi Lillepuu, Haridus- ja Teadusministeerium; Meelis Mereküla, Haridus- ja Teadusministeerium; Anu-Maaja Pallok, Kultuuriministeerium; Asta Trummel, Kultuuriministeerium; Maria-Kristiina Soomre, Kultuuriministeerium; Marion Selgall da Silva, Kultuuriministeerium; Mati Kaalep, Kultuuriministeerium; Veronika Valk-Siska, Kultuuriministeerium; Maris Vaht, SA Kutsekoda.

Rakendusuuring on valminud „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna „Prioriteetne suund 1: ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“ ELi vahendite kasutamise eesmärgi 5 „Õpe kutse- ja kõrghariduses on suuremas vastavuses tööturu vajadustega“ meetme „Õppe seostamine tööturu vajadustega“ tegevuse „Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi loomine“ ehk OSKuste Arendamise koordineerimissüsteemi loomine (edaspidi OSKA) eesmärkide elluviimiseks ja tulemuste saavutamiseks.

Väljaandja: SA Kutsekoda

Autoriõigus: SA Kutsekoda, 2019

Väljaandes sisalduva teabe kasutamisel palume viidata allikale: Krusell, Siim & Pihl, Katrin (2019). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele - kultuur ja loometegevus: audiovisuaalvaldkond, sõna ja keel, turundus ja kommunikatsioon, disain ja kunst, trükitööstus. Uuringu lühiaruanne. Tallinn: SA Kutsekoda, tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA

Sisukord

Uuringu olulisemad tulemused	4
Kultuuri ja loometegevuse valdkond ja põhikutsealad	12
Põhikutsealade tööjõu- ja oskuste vajaduse muutus	18
Koolituspakkumise ülevaade	26
Koolituspakkumise vastavus prognoositavale tööjõuvajadusele	32
Kokkuvõtte valdkonna eksperdikogu ettepanekutest	40

Uuringu olulisemad tulemused

Lühiaruandesse on koondatud OSKA kultuuri ja loometegevuse II uuringu olulisemad tulemused.

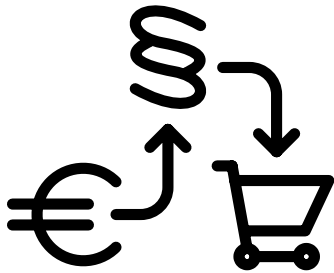
Trükiseadmete operaator printimas plaat- ja rullmaterjalidele trükiettevõttes Grano Digital OÜ.

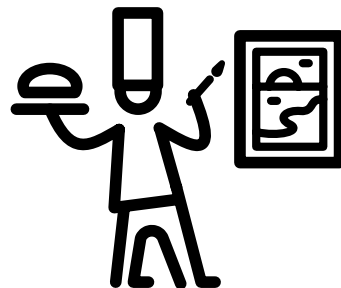
Loovusega seotud ametid ei ole tehnoloogiaga asendatavad.

Nutikamate toodete ja teenuste arendamise vajadus suurendab toote-, teenuse-, kasutajakogemuse ja interaktsioonidisainerite töökohtade arvu.

Vabakutselise ja projektipõhise töövormi tõttu on vajalikud head teadmised majandusest, ettevõtlusest ning õigusest.

Valdkonna haridust kasutavad ka täiskasvanud õppijad lisaoskuste omandamiseks muudes ametites või lississetuleku teenimiseks.

OSKA kultuuri ja loometegevuse valdkonna uuring otsib vastust küsimusele, milline on valdkonna tööjõu- ja oskuste vajadus lähema kümne aasta jooksul ning esitab ettepanekud, kuidas tööjõu- ja oskuste vajadust täita. Lühikokkuvõttes on välja toodud uuringu kõige olulisemad tulemused.

Käesolev uuring kirjeldab **audiovisuaal-, sõna ja keele, disaini ja kunsti, turunduse ja kommunikatsiooni ning trükitööstuse** alavaldkonna ja põhikutsealade tööjõu ja oskuste vajadust. Toodud jaotus on samas tinglik, kuna mitmetel põhikutsealadel ollakse ametis mitmetes alavaldkondades või kogu majanduses. Alavaldkondade põhikutsealadel **töötajaid on kokku ligikaudu 14 000**. Kultuuri ja loometegevuse valdkonnale on iseloomulik, et majanduslikku panust antakse arvestataval määral kõrvaltegevusena (eriti kunstis, fotograafias, keelespetsialistide puhul). **Kuna kasutatud hõiveprognoos koondab põhitööna panust andvaid hõivatuid, on koguhõive mõnevõrra alahinnatud.**

Uuringu puhul tuleb rõhutada, et statistilisel mudelil põhinevad tulemused ei peegelda nii-öelda kogu pilti, vaid ainult ühte osa sellest. Suure pildi puhul on kaalukaks põhjenduseks see, et **kunsti, keele ja kultuuri õppekavad on Eesti rahvuskultuuri jätkusuutlikkuse ja säilimise seisukohast olulised**. Seega ei saa valdkonna tööjõuvajadust hinnates arvestada ainult majanduslikke aspekte või tööturu vaatenurka, vaid tuleb silmas pidada ka valdkonna kultuuripoliitilist mõõdet. Arvestada tuleks sedagi, et osa tasemeõppe lõpetajatest peaks suunduma ka teadusesse akadeemilist karjääri tegema. See on kõrgharidusõppe jätkusuutlikkuse oluline eeldus.

Valdkonna tööjõu ning oskuste vajadust mõjutavad tulevikus enim sotsiaal-demograafilised muutused, tehnoloogia areng, töövormide ja töökultuuri teisenemine ning tarbija ootuste ja väärtuste muutumine. Lisaks mõjutavad igat alavaldkonda spetsiifilised suundumused nagu rahvusvahelistumine, tarbija-käitumise ja -harjumuste ning ärimudelite muutus. **Enamik kultuuri ja loometegevuse põhikutsealasid ei ole tehnoloogiaga asendatavad (erand on trükitööstus) ning pigem loob tehnoloogia areng selles valdkonnas töökohti juurde**. Automatiseerimine mõjutab enim põhikutsealasid, mis on seotud levitamise, vahendamise ja tarbimise etappidega. Hoolimata sellest, et paljud tehnoloogilised lahendused – nt automaatsed kaamerad või valgustid ning tehisintellekt – on maailmas juba laialdaselt kasutusel, ei näe intervjueeritud eksperdid nende kasutuselevõttu Eestis lähimatel aastatel, kuna ettevõtetel puudub vastavateks investeeringuteks valmisolek ja võimalused.

Audiovisuaal-, sõna ja keele, disaini ja kunsti, turunduse ja kommunikatsiooni ning trükitööstuse valdkondades töökohtade arv tulevikus ei vähene.

Kultuuri ja loometegevuse uuringus käsitletud alavaldkondade põhikutsealade hõive- ja tööjõuvajaduse prognoos ühegi põhikutseala osas hõive olulist langust ega tööjõuvajaduse vähenemist ette ei näe:

- sõna ja keele ning trükitööstuse alavaldkondade hõive- ja tööjõuvajadus jääb lähitulevikus **stabiilseks**;
- audiovisuaalvaldkonna ning turunduse ja kommunikatsiooni alavaldkonna põhikutsealad ootab ees **väike kasv** ning tööjõuvajadus pigem kasvab;
- disaini ja kunsti alavaldkonnas ootab disainereid ees **keskmine kasv**. Kunstnike arv jääb **stabiilseks** ning disaini ja kunsti tehnilisi teostajaid ning koordinaatoreid ootab ees **väike kasv**.

Õppijate arv kõrghariduses on valdavalt langenud, aga kutsehariduses jäänud stabiilseks või kasvanud:

- asendusvajadusest ning hõivemuutustest tulenevalt vajavad valdkonna põhikutsealad lähema 5–10 aasta jooksul igal aastal kokku ligi **300 uut töötajat**, neist ligikaudu 120 kunsti ja disaini, 40 audiovisuaalvaldkonna, 60 turunduse ja kommunikatsiooni, 50 sõna ja keele ning 25 trükitööstuse põhikutsealadele;
- **kõige enam lõpetajaid** on sõna ja keele valdkonna põhikutsealadel – viimase kolme aasta keskmisena lõpetas ligi 450 üliõpilast. Ligi 400 lõpetajat oli ka disaini ja kunsti valdkonna põhikutsealadel;
- audiovisuaalvaldkonna lõpetajate arvu ja selle kasvu on oluliselt mõjutanud välisüliõpilaste suur osatähtsus.
- Kuigi sõna ja keele valdkonna põhikutsealadel oli kõige enam lõpetajaid, on lõpetajate üheks **oluliseks rakendusvõimaluseks** tööle asumine õpetajana. Samuti on kultuuri ja kirjandusega seotud õppekavade lõpetajad mõeldud rakenduma kultuuri- valdkonnas laiemalt.
- Lõpetajate arv turunduse ja kommunikatsiooniõppe kõrghariduses on langenud, kutsehariduses aga kasvanud. Peamiselt käib see just turundus- spetsialiste koolitavatele õppekavadele vastuvõtu kohta. Üle 25-aastaste õppijate osatähtsus 2018/19. õppeaastal oli üle poole kõigist õppijatest ning võib öelda, **et õppijate arvu kasvu taga kutsehariduses ongi täiskasvanud õppija**.
- Disaini ja kunsti valdkonna põhikutsealadele on õpet andvaid koole kõige enam, nii kõrg- kui ka kutsekoole, ning just kutsehariduses on palju täiskasvanud õppijaid.

Audiovisuaal-, sõna ja keele, disaini ja kunsti, turunduse ja kommunikatsiooni ning trükitööstuse valdkondades on aastani 2026 igal aastal vaja juurde ligi 300 uut koolilõpetajat.

- Trükitööstusele koolitab uut tööjõudu peamiselt üks kutsekool. Lõpetajaid on vähe ja peamiselt tuleb pöörata tähelepanu **lõpetajate rakendumisele trükitööstuses ja nende oskustele**.
- Valdonna tasemeõppe puhul tuleb esile, et lõpetajatele antavat haridust võib käsitleda kui **olulist lisaoskust/pädevust**, millega kas leida endale lisa-sissetulekut või kasutada täiendava oskusena muus ametis.

Enamikul valdkonna põhikutsealadel ületas koolituspakkumine küll tööjõuvajadust, kuid valdkonna eripärade tõttu (panustamine kõrvaltööna, oskuste kasutamine muudes ametites, täiskasvanud õppijate rohkus kutsehariduses, olulisus eesti keele ja kultuuri seisukohast) ei saa lähtuda vaid statistilisest tasakaalu hinnangust:

- tööjõuvajaduse ja koolituspakkumise võrdlus näitas, et audiovisuaalvaldkonna põhikutsealadele on **koolituspakkumine ja tööjõuvajadus üldjoontes tasakaalus**. Samas on eksperdid arvanud, et kõigile audiovisuaalse sisu loojatena töötavatele inimestele ja lõpetajatele ei pruugi leiduda stabiilset ja püsivat erialast rakendust;
- koolituspakkumine ajakirjaniku põhikutsealale ületab statistiliselt **mõnevõrra küll tööjõuvajadust**, kuid vahe ei ole kuigi suur, eriti kui arvestada lähiaastate lõpetajate prognoosi. Valdonna eksperdid on toonud kitsaskohtadena välja seda, et antav õpe ei vasta alati tööandjate vajadustele, mis eksperdide hinnangul on üheks põhjuseks, miks ajakirjanduse eriala lõpetanutel puuduvad selged eelised tööle saamisel;
- keelespetsialistide osas ületab koolituspakkumine **oluliselt tööjõuvajadust**;
- turundusspetsialistide osas ületab koolituspakkumine **oluliselt tööjõuvajadust**. Turundusspetsialistide puhul viivad tööjõuvajaduse ja koolituspakkumise tasakaalust välja eelkõige turundust õpetavad kutsekoolid, kus suur osa õppijatest on täiskasvanud;
- kommunikatsioonispetsialistide osas ületab koolituspakkumine samuti **oluliselt tööjõuvajadust**. Õppijate arv on samas oluliselt langenud, mistõttu lähiaastatel on lõpetajaid mõnevõrra vähem;
- koolituspakkumine disaineri põhikutsealale **ületab mõnevõrra tööjõuvajadust**, samuti ei ennusta langust lõpetajate prognoos lähiaastatel. Mõningasest ülepakkumisest hoolimata **kasvab** lähitulevikus **tööjõuvajadus disainerite (eriti toote-, teenuse-, interaktsiooni-, kasutajakogemuse disainerite) järele** ja seda kogu majanduses;
- kunstnike osas ületab koolituspakkumine oluliselt tööjõuvajadust. Lähiaastate prognoos näitab siiski lõpetajate arvu langust;

Turundusspetsialiste ja keelespetsialiste lõpetab enam, kui neile on tulevikus erialast tööd pakkuda. Omandatud oskused tulevad kasuks ka muudel elualadel töötades, nt keelespetsialistil ekspordijuhina, väikeettevõtjal oma toodangu turundamisel.

- koolituspakkumine disaini ja kunsti tehnilise teostaja põhikutsealale ületab oluliselt tööjõuvajadust ning see ei muutu ka lähiaastate lõpetajate prognoosi tulemusi arvestades. Oluline on silmas pidada, et sageli tullakse vastavatele õppekavadele saama **lisaoskusi**, mida kasutatakse muudes ametites töötamiseks;
- trükitööstuse põhikutsealade **koolituspakkumine ja tööjõuvajadus on tasakaalus**.

Üleilmsete trendide ja valdkonna arengu tõttu muutuvad erinevatel põhikutsealadel järjest olulisemaks järgmised alavaldkonnaspetsiifilised oskused

Kuna levinud on vabakutseline ja projektipõhine töövorm, siis on olulised teadmised majandusest ja ettevõtlusest ning õigusest.

Audiovisuaalvaldkond – üldkultuurilised teadmised ja lai silmaring; loo jutustamise oskus; multifunktsionaalsus ja roteerumine filmi ja televisiooni vahel; müügi- ja turundusalased oskused; eneseväljendusoskus.

Sõna ja keel – kultuuriline ja ühiskondlik tajus; loo jutustamise oskus; digi- ja tehnoloogiaalased oskused, sh andmete visualiseerimine, pildi- ja videotötlusprogrammide kasutamine, videote monteerimine jmt; müügi- ja turundusalased oskused; kirjalik ja suuline eneseväljendusoskus; esinemisjulgus ja -oskus; info tõlgendamise ja analüüsioskus.

Turundus ja kommunikatsioon – multifunktsionaalsus ja lai ampluaa; digipädevused, sh sotsiaalmeedia ning erinevad võrgustikud; suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus; võõrkeelte oskus; suhtlemispsühholoogia; (andme)analüüsioskus; finantskirjaoskus ja projektijuhtimine.

Disain ja kunst – teabe esitamise oskus; transdistsiplinaarsus ja orienteerumine erinevates tehnikates ning nende kasutamise oskus; keskkonnateadlikkus ja ringdisaini pädevused; universaaldisaini pädevused; materjalitunnetus ja -tehnoloogiate tundmine; digipädevus ja erinevate tehnoloogiliste abivahendite kasutamise oskus.

Trükitööstus – lai ampluaa ning erinevate seadmete, masinate ja tehnoloogiate kasutamise oskus; trükitehnoloogiaalased oskused; digipädevus, sh oskus töötada erinevate tarkvaradega ning oskus kasutada ja analüüsida trükiprotsessi käigus tekkivaid andmeid.

Üha olulisemaks muutub valmisolek ja oskus täita erinevaid funktsioone ja laia amplituud ülesandeid, kuna edukas töötamine valdkonnas eeldab oskusi erinevatelt kultuuri ja loome-tegevuse põhikutsealadelt. Lisaks on vaja valdkonna arenguks tõsta ja arendada koolilõpetajate ning valdkonnas juba aktiivsete töötajate järgmiste üldoskuste ja isikuomaduste taset:

- koostöö- ja suhtlemisoskus, sh suhtlemispsühholoogia tundmine;
- ettevõtetus-, õigus- ja majandusalane pädevus;
- inimeste juhtimise oskus;
- transdistsiplinaarse koostöö oskused;
- uuenduslikkus ja loovus;
- kriitikaluvus;
- kiire kohanemisvõime;
- strateegiline ja kontseptuaalne mõtlemine;
- rahvusvahelise koostöö oskus, mh oskus töötada mitmekultuurilises keskkonnas ja orienteerumine erinevates kultuuriruumides.

Valdkonnas on vaja parandada koolide, erialaühenduste ja tööandjate koostööd, mh ametite ja valdkonna tutvustamisel ja kuvandiloomel, kutsestandardite väljatöötamisel, praktikakorralduses, õppejõudude järelkasvu küsimuses, samuti tuleb senisest enam tegeleda õppe kvaliteediga:

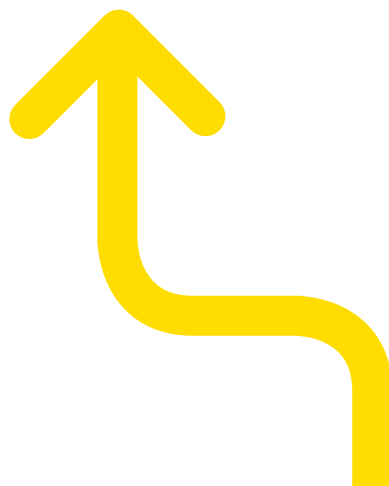
Tulevaste tippspetsialistide koolitamise takistuseks võib saada õppejõudude järelkasvu ning motiveeritud praktikajuhendajate puudus.

- audiovisuaal- ja trükitööstuse alavaldkondades on vaja välja selgitada erialaste täienduskoolituste vajadus, et koolid saaksid ettevõtete ootustele vastavaid koolitusi pakkuda;
- tööandjad tunnetavad vajadust kutsestandardite järele turunduse ja kommunikatsiooni, disaini ja audiovisuaalvaldkonnas;
- tulevaste tippspetsialistide koolitamise takistuseks võib saada õppejõudude järelkasvu puudus, kus eriti kõrghariduse puhul süveneb probleem akadeemilise ja tööturu pakutava palga erinevuses. Seetõttu ei ole valdkonna spetsialistid motiveeritud õppetegevuses kaasa lööma, mistõttu kannatab omakorda õppe kvaliteet ja selle vastavus tänapäeva nõuetele;
- mikro- ja väikeettevõtete suur osakaal ning projektipõhine ja vabakutseline töö valdkonnas on põhjustanud pädevate ja motiveeritud praktikajuhendajate puuduse;

- tööandjad ei näinud mitmetes alavaldkondades mitte niivõrd tasemeõppe ülepakkumist (pigem vastupidi), kuivõrd seda, et tööandjate ootused koolilõpetajate oskustele ja pädevustele ei vasta tegelikult õppeasutuse poolt pakutavale ja kohati ka koolide nägemusele. Seetõttu tuleks ennekõike tegeleda õppe sisuga, mh õpiväljundite vastavusega tööandjate ootustele;
- audiovisuaal- ning disaini ja kunsti alavaldkondades on mitmeid ameteid, mille vastutusulatus ja kompetentsid on üheselt defineerimata ja kirjeldamata. Sellest tulenevalt jäävad valdkonnas tegutsevatele spetsialistidele lisaks infosulgu ka potentsiaalsed õppurid, kes võivad tehtud erialavalikus pettuda;
- disaini-, keele- ja trükitööstuse erialade kuvand ja populaarsus kannatavad siiani vananenud stereotüüpide ja ekslike müütide tõttu, mistõttu ei ole sisseastujad täielikult teadlikud nende alavaldkondade karjäärivõimalustest;
- kultuuri ja loometegevuse valdkonna õpe eeldab peaaegu kõigil erialadel kompleksset ja kulukat materiaal-tehnilist baasi, mille haldamine ja uuendamine on väga kallid. Tulevikku silmas pidades tuleks kaaluda, kas mingite erialade puhul on mõistlik tehniliste lahenduste ülalpidamine koolide poolt, tuleks need tehnoloogia kiire arengu tõttu hoopis teenusena sisse osta või hoida tehnilist baasi koostöös tööandjatega.

Kultuuri ja loometegevuse valdkonnas peitub seni kasutamata arengu- ja innovatsioonipotentsiaal nii riigisiselt kui ka ekspordis:

- keelespetsialistid võiksid täiendavate (nt majandus-, ettevõtlus-, turundus-, kommunikatsiooni-, loovkirjutamis-) oskuste ja pädevuste lisandumisel senisest suuremal määral rakendust leida ka teistes sektorites, sh ettevõtluses;
- kõrgemat lisandväärtust andva majandustegevuse suunas liikumiseks peavad ettevõtete ja organisatsioonide ärimudelid toetama koostööd, mille tulemusena töötatakse edukas toode või teenus välja meeskonnatöona, milles disaineril on kandev roll;
- disainiteadus on Eestis suure arengupotentsiaaliga ning seni ei ole piisavalt hästi mõtestatud ja selgitatud, millist väärtust disain ühiskonnas luua võib;
- kultuuri ja loometegevuse valdkonna spetsiifilised oskused on universaalselt rakendatavad kogu majanduses.

Kultuuri ja loometegevuse valdkond ja põhikutsealad

Disaini ja kunsti
alal töötab Eestis
4000 hõivatut, neist
disainerina 1600.

Eesti loomemajanduse lahtimõtestamisel on lähtunud Suurbritannias kasutusel olevast definitsioonist ja loomemajanduse majandussektoriteks jaotamise klassifikatsioonist. Loomemajanduse mõiste pärineb Tony Blairi valitsuse ellu kutsutud loomemajanduse tööühmalt (*Creative Industries Task Force*). Suurbritannias 1998. aastal läbi viidud loomemajanduse uuringus defineeriti loomemajandussektoreid (*creative industries*) järgmiselt: tegevused, mis põhinevad individuaalsel loovusel, oskusel ja andel ning mis on võimelised looma rikkust (heaolu) ja töökohti intellektuaalse omandi loomise ja kasutamise kaudu.

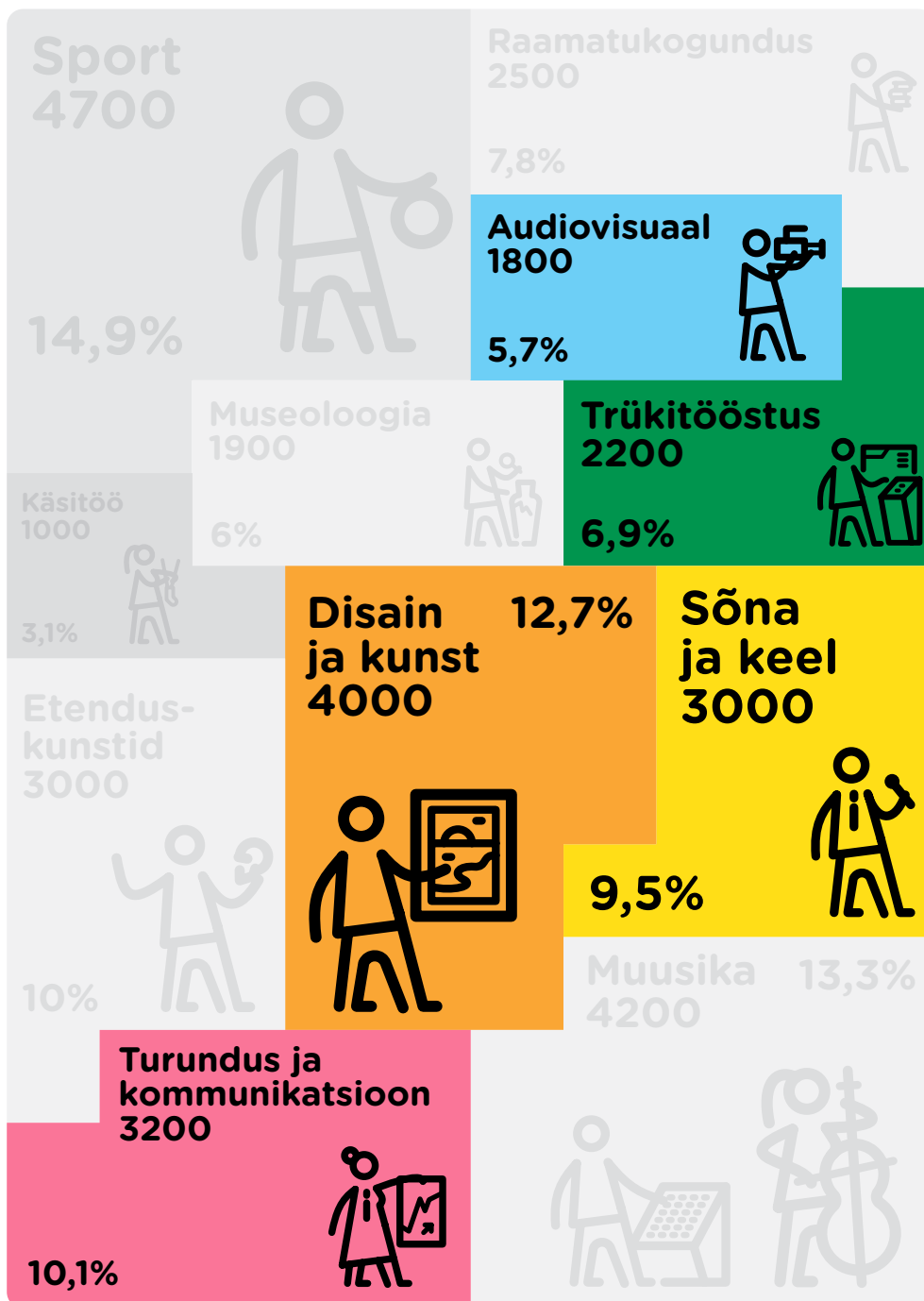
Eestis on majandusstatistika kogumisel traditsiooniliselt loomemajanduse tegevusaladena käsitletud 13 tegevusala: **arhitektuur, film ja video, ringhääling, disain, etenduskunstimid, kirjastamine, käsitöö, muuseumid, raamatukogundus, kunst, meelelahutustarkvara loomine, muusika ja reklaam.**

Selle uuringu valdkond (edaspidi valdkond) ja alavaldkonnad on määratletud, kasutades Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorit (edaspidi EMTAK). Tinglikult võiks nimetada uuringut kultuuri ja loometegevuse valdkonna tööjõuvajaduse ja oskuste uuringuks, kuid nimetus pole päris täpne, kuna ei kajasta kõiki loomemajanduse¹ valdkondi. Siinne uuring kirjeldab audiovisuaal-, sõna (meedia) ja keele, disaini ja kunsti, kommunikatsiooni ja turunduse ning trükinduse alavaldkonna tööjõu ja oskuste vajadust. Ka see pole päris täpne määratlus, kuna uuringus **keskendatakse põhikutsealade tööjõu ja oskuste vajadusele**. Seega pole esmatähtis see, millises (ala)valdkonnas, vaid kellena töötatakse. Näiteks on erinevates majandusvaldkondades ametis nii disainerid kui ka turundusspetsialistid.

Selle uuringu aruandes esitatakse **kultuuri ja loometegevuse** valdkonna rakendus-uuringu tulemused **audiovisuaal-, sõna ja keele, turunduse ja kommunikatsiooni, disaini ja kunsti ning trükitööstuse alavaldkondades**. Paralleelselt läbi viidud uuringu aruanne keskendub tööjõu- ja oskuste vajaduse väljaselgitamisele **etenduskunstide, käsitöö, museoloogia, raamatukogunduse, muusika ja spordi alavaldkondades**. Kultuuri ja loometegevuse hõivestatistikat vt jooniselt 1.

¹ <https://www.kul.ee/et/tegevused/loomemajandus>

Joonis 1. Kultuuri ja loometegevuse jaotus

Joonisel on uuringus käsitletud alavaldkondade põhikutsealadel hõivatute arv.

EMTAKi järgi katab uuring Trükindust ja salvestiste paljundust (C18), Raamatute ja perioodika kirjastamist (J581), Kino, videofilmide ja telesaadete tootmist (J59), Programme ja ringhäälingut (J60), Suhtekorraldust ja teabevahetust (M7021), Reklaamindust (M731). Lisaks veel Muu kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus (M74), Disainerite tegevus (M741), Fotograafia (M742) ning Kirjalik ja suuline tõlge (M743).

Tabel 1. Põhikutsealad, hõivatute arv ja kutsealade kirjeldused

Audiovisuaalvaldkond

350

Audiovisuaalse sisu looja osaleb aktiivselt audiovisuaalse (AV) teose või projekti sisu arenduses, omades otsustavat rolli selles, milline on filmi, telesaate või video heliline ja pildiline lõpptulemus. AV sisu loojad jagunevad erinevate tegevusvaldkondade vahel ning tihtipeale ka ise erinevaid ülesandeid kombineerides – näiteks olles korraga nii produtsent kui ka režissöör, stsenaarist-režissöör või režissöör ja juhtoperaator.

800

Audiovisuaalse töö tehniline teostaja ja tugi on erineva astmega loojat assisteeriv tööjõud, kes osaleb filmi, televisioonisaate ja/või videovõtete salvestustel. Vastavalt oma fookustegevusalale tegutseb ta AV sisu loojate juhendamisel ning annab oma panuse kvaliteetse lõpptulemuse saavutamisse.

450

Audiovisuaalse töö koordinaator juhhib ning kannab administratiivset ja eelarvelist vastutust erinevate audiovisuaalsete projektide eest nagu film, telesaade, teleseriaal, telekanali programm, raadiosaade, raadioprogramm jne. Ta vastutab konkreetse projekti läbiviimise ning seatud eesmärkide täitmise eest. Koordinaator omab sageli ka loominguulist ja sisulist otsustusõigust lõpptoodangu osas.

200

Fotograafi töö põhiülesanne on jäädvustada sündmusi ja olukordi ning anda edasi emotsioone. Nad teevad üldjuhul fotosid reklaami-, kommerts-, tööstuslikel või teaduslikel eesmärkidel ning ajalehtede, ajakirjade, raamatute, kalendrite jm väljaannete illustreerimiseks, samuti portreefotosid.

Sõna ja keel

1500

Ajakirjaniku olulisim ülesanne on ühiskondliku huvi ja inimeste seisukohalt olulise, vajaliku või ka meelt lahutava teabe kogumine, töötlemine, käsitlemine ja edastamine. Ajakirjanik peab suutma tõlgendada, mis ühiskonnas toimub ja andma sellest adekvaatse pildi. Ajakirjanik võib kirjutada ja rääkida üldistel teemadel või spetsialiseeruda mõnele kitsamale valdkonnale nagu majandusele, kultuurile, spordile vmt.

1000

Keelepetsialisti töö on olenevalt ametist kas teksti ladusaks ja üheselt arusaadavaks toimetamine, teksti õigekirja- ja trükivigade parandamine, kirjalike tekstide tõlkimine ühest keelest teise või suulise kõne tõlkimine.

450

Loovkirjutaja tööks on erinevat tüüpi tekstide nagu ilukirjandus, müügikiri, kõne, kodulehe tekst, artikkel, pressiteade, blogipostitus, infomaterjal, kliendikiri, trükise tekst, kutse jpm koostamine. Loovkirjutaja eesmärk on luua võimalikult mõjus tekst. Loovkirjutamises peab ühtviisi omama isiklikku stiili ja olema võimeline kasutama erinevaid stiile.

Märkus: hõivatute arv on ümardatud viiekümnelisteni.

Allikas: MKM arvutused REL2011 ja ETU põhjal, autori arvutused, valdkonna ekspertide eksperthinnang.

Tabel 1. Põhikutsealad, hõivatute arv ja kutsealade kirjeldused

Turundus ja kommunikatsioon

1900

Turundusspetsialisti töö hõlmab turunduskampaaniate strateegilist kavandamist ja elluviimist, turundusuuringute läbiviimist, läbimüügi stimuleerimist, ürituste korraldamist ning olemasolevate klientide hoidmist ja uute leidmist. Konkreetsest ametinimetusest olenemata täidavad turundusspetsialistid erinevates asutustes sageli sarnaseid ülesandeid. Turundusspetsialisti ülesanne on vastutada turundusprojektide planeerimise ja/või elluviimise eest, arvestades sihtrühma, kellele turustatav toode või teenus adresseeritud on.

1300

Kommunikatsioonispetsialist analüüsib ühiskonna suundumusi, nõustab tippjuhtkonda ning viib ellu tegevust, mis loob organisatsioonist, kus ta töötab, avaliku elu tegelasest või eraisikust kuvandi, mida ühiskond tunnustab ning mis on kliendile kasulik. Kommunikatsioonispetsialisti igapäevatöö on väga laia amplituudiga ning selle hulka kuulub muu hulgas teabe kogumine, avalikkuse suhtumise uurimine, küsitluste korraldamine, strateegiline planeerimine, sõnumite koordineerimine ja haldamine, meediasuhtlus, pressiteadete ja teabematerjali koostamine, artiklite ja kõnetekstide koostamine ning kohtumiste ja pressikonverentside korraldamine.

Disain ja kunst

1600

Disainer lähtub enamjaolt eesmärgist teha elu paremaks, ilusamaks, funktsionaalsemaks ja sihipärasemaks ning lähtub oma tegevuses lõppkasutaja vajadustest mingi probleemi lahendamisel või uute võimaluste loomisel. Disainer on loovtöötaja, kes loob uudseid tooteid, teenuseid, esemeid, objekte või lahendusi ning tal on otsene seos tellija ja kliendiga.

650

Kunstnik loob teoseid erinevate meediumite, materjalide ning vahendite abil nagu näiteks värvid ja lõuend, savi, metall, kangas, klaas, puit, tekstiil, plast, foto, video, arvutitehnoloogia, aga ka valgus, heli, sõna, kontseptsioonid ja ideed. Tema tegevus on tugevalt eneseväljenduslik.

1600

Disaini ja kunsti tehniline teostaja ja tugi on erineva tasemega loojat assisteeriv töajõud, kes peab suutma tehniliselt järgida ja ellu viia temale esitatud ülesandeid, samuti looma ja esitlema valminud kunstiteoseid.

100

Disaini ja kunsti koordinaator juhhib ning kannab administratiivset ja eelarvelist vastutust erinevate disaini- ja kunstiasutuste ning -projektide eest nagu kunstinäitus, muuseum, omaalgatuslik galeriiruum või galerii. Tema ülesandeks on olenevalt ametist muu hulgas kunstiteoste müük, koostöö kunstnikega, klientide nõustamine teose ostmisel, näituseprojektide või kunstisündmuste korraldamine, kunstiteoste haldamine galeriis või muuseumis.

Märkus: hõivatute arv on ümardatud viiekümnelisteni.

Allikas: MKM arvutused REL2011 ja ETU põhjal, autori arvutused, valdkonna ekspertide eksperthinnang.

Trükitööstus

600

Trükkali peamine ülesanne on trükimasina või digiseadme abil trükkimine. Ta jälgib ja kontrollib pidevalt kogu trükiprotsessi. Samuti on trükkali tööülesanded trükimasina ja -materjalide ettevalmistamine ning töö sissevõtuga seotud masina häälestamine, mis trükib paberile, õhukestele plaatidele või teistele materjalidele.

200

Tootmisjuht-meister tegeleb kvaliteetse ja efektiivse tootmise planeerimisega, korraldamisega ja juhtimisega. Tema osaks on ressursside planeerimine nii tööjõu ja kuluefektiivsuse kui ka näiteks materjalivarude optimeerimise osas. Tootmisjuhid korraldavad tootmise igapäevast operatiivtasandit, lahendavad jooksvaid probleeme ja vahetuste korraldust ning tagavad kogu tootmisprotsessi kvaliteedi.

300

Trükiettevalmistaja tegeleb trükikotta saabunud materjali kujundamise, trükiks ettevalmistamise ja trükivormide valmistamisega. Tema põhilised tööülesanded on trükikotta saabunud elektroonilise algmaterjali kontroll, poognamontaaž, failide ettevalmistamine rastreerimiseks, kvaliteedinäitajate kontroll ning trükifilmide või -plaatide valmistamine.

1100

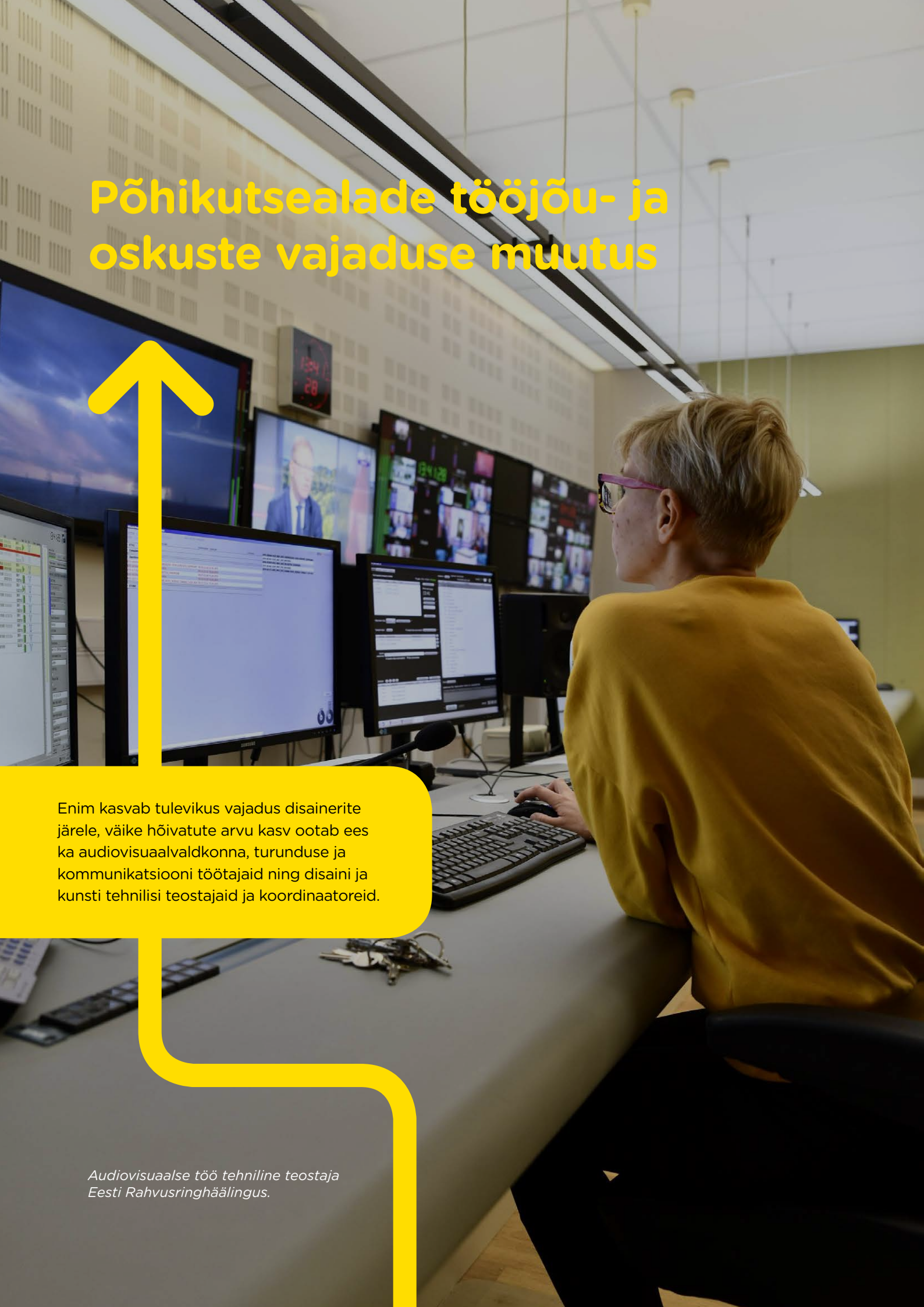

Järeltööluseseadmete operaator on oskustöötaja, kelle tööülesannete hulgas võib olla köitmine (sh õmblemine, traatimine, liimimine), stantsimine, lõikamine, liimimine, lakkimine, numereerimine, perforatsioon, adresseerimine, liitmine, pakendamine, lamineerimine, augustamine ja ladustamine. Trükiste järeltöötajad töötavad perioodika-, raamatu-, pakendi- ja reklaamitrükikodades.

Valdkonnas on lihttöötajate ja oskustöötajate osatähtsus väike, v.a trükitööstuses. Seega on valdkonna põhikutsealade koondprofiil spetsialisti, oma ala professionaali nägu. Põhikutsealade määratlemisel tuli eriti esile, et igapäevane tööpraktika võib tähendada tööülesannete täitmist, mis on omased mitmele põhikutsealale. Seega ei ole piirid põhikutsealade vahel tegelikus töömaailmas alati kindlad. Eriti tuleb see esile alavaldkondades, kus suurem osa ettevõtteid on väikesed, sh n-ö ühe- ja kahemehefirmad.

Kultuuri ja loometegevuse valdkonna põhikutsealade alla on hõlmatud 17 ametiala ISCO ametite klassifikaatori järgi. Kokku on uuritavas valdkonnas 17 põhikutseala, millest neli kuulub trükitööstuse, kaks turunduse ja kommunikatsiooni, neli disaini ja kunsti, neli audiovisuaalvaldkonna ning kolm sõna ja keele valdkonda. Valdkonna põhikutsealadel töötab umbes 14 000 inimest. Põhikutsealadel ei ole hõivatute arv kuigi suur, võrreldes näiteks transpordi ja teenindusega. Kõige enam on hõivatuid turundusspetsialisti põhikutsealal, järgnevad disainerid ning disaini ja kunsti tehnilised teostajad. Kõige vähem on ametis disaini ja kunsti ning audiovisuaalvaldkonna koordinaatoreid ja trükitööstuse tootmisjuht-meistreid.

Põhikutsealade tööjõu- ja oskuste vajaduse muutus

Enim kasvab tulevikus vajadus disainerite järele, väike hõivatute arvu kasv ootab ees ka audiovisuaalvaldkonna, turunduse ja kommunikatsiooni töötajaid ning disaini ja kunsti tehnilisi teostajaid ja koordinaatoreid.

*Audiovisuaalse töö tehniline teostaja
Eesti Rahvusringhäälingus.*

Põhikutsealade tööjõuvajadus

Hõiveprognoos on üks tööjõuvajaduse prognoosi kahest komponendist. Prognoosi koostamisel on arvestatud võimalike oluliste mõjutajatena erinevaid trende, samuti seniseid arenguid tööturul ja majanduses alavaldkonna- ja põhikutsealapõhiselt. Hõiveprognoos on nimetatud tegurite kombineeritud mõju. Positiivsed arengud majanduses ning kasvav sise- ja välisõudlus mõjutavad põhikutsealade hõivet kasvu suunas. Demograafiliste muutuste mõju hõivele on pigem negatiivne, kuna tööturule tulevad noored ei suuda asendada lahkuvaid vanemaealisi. See ei jäta mõjutamata ühtegi põhikutseala. Töövormidega seotud muutused mõjutavad enamikku põhikutsealasid positiivselt. Rõhutada võiks nõutud kõrgemat haridustaset ja head valmisolekut paindlikkuseks. Erandiks on trükitööstus, kus mõju võib olla pigem negatiivne. Tehnoloogiline areng ühelt poolt vähendab tööjõuvajadust, teiselt poolt aga lisab töökohti. Nimetatud mõjud tasakaalustavad üksteist ja kogumõju hõivele võib olla neutraalne. Tehnoloogia areng puudutab loometegevuse põhikutsealasid (v.a trükitööstus) mõnevõrra vähem kui näiteks teeninduses ja tööstuses.

Peale trendide ja arengute majanduses ja tööturul, demograafias, tehnoloogias ning töökultuuris ja -vormides on hõive muutumise seisukohast oluline mõju hõive kasvule või kahanemisele ka senistel ja oodatavatel alavaldkonna või põhikutseala spetsiifilistel arengutel. Valik peamisi mõjutegureid on välja toodud tabelis 2.

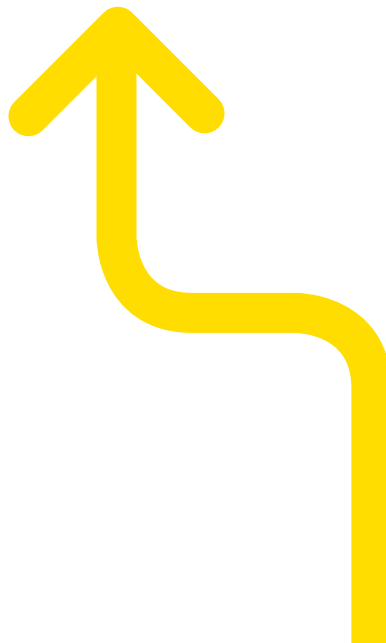
Alavaldkondade põhikutsealade **hõive- ja tööjõuprognoos ühegi põhikutseala osas hõive olulist langust ega tööjõuvajaduse vähenemist ette ei näe**. Kahe alavaldkonna – sõna ja keele ning trükitööstuse – hõive- ja tööjõuvajadus jääb lähitulevikus stabiilseks. Audiovisuaalvaldkonna ning turunduse ja kommunikatsiooni valdkonna põhikutsealasid ootab ees väike kasv ning tööjõuvajadus pigem kasvab. Disaini ja kunsti valdkonnas ootab disainerite arvu ees keskmine kasv, kunstnike arv jääb stabiilseks. Disaini ja kunsti tehniliste teostajate ning koordinaatorite arv veidi kasvab.

Tabel 2. Hõive muutus põhikutsealati ja seda mõjutavad tegurid

Põhikutseala	Hõivatute arv	Hõive muutus	Valik hõive muutust mõjutavatest teguritest
AUDIOVISUAAL			
Audiovisuaalse sisu looja	350	→	Filmivaldkonna teenuste eksport (eelkõige tehniline teostus) on kasvutrendis ning müügitulu on kasvanud. Filmitegijate hinnangul ei ole riigipoolne filmi rahastamine piisav.
Audiovisuaalse töö tehniline teostaja ja tugi	800	→	Ringhäälinguettevõtete reklaamikäibed ja vaatajate arv pole keskmiselt oluliselt kasvanud, ka töötajate arv on olnud stabiilne. Globaalsed sisuedastajad (Netflix, Apple, Google jne) võivad oma osatähtsust Eesti teleturul kasvatada. Eksperdid on rõhutanud kasvavat tööjõuvajadust eelkõige tehnilise teostuse jaoks, sh vajatakse keerukamate oskustega töötajaid. Kasvuvajadust nähakse eelkõige filmisektoris, ringhäälingus jätkuks stabiilne areng.
Audiovisuaalse töö koordinaator	200	→	
Fotograaf	450	→	Hoolimata võimalusest ise üha kvaliteetsemaid fotosid teha, võib kasvada nõudlus professionaalse fototeenuse järele (perepildid, mitmesugused üritused, reklaam jne). Fotograafi rolli täidavad üha enam teiste ametite esindajad, näiteks ajakirjanikud.
SÕNA JA KEEL			
Ajakirjanik	1500	→	Kasvab tarbijate hulk, kes teadvustavad üha enam vajadust usaldusväärse, tõese ja kvaliteetse info järele ning seega kasvab vajadus professionaalse ajakirjanduse järele. Samas peab ajakirjandus nägema üha enam vaeva oma osatähtsuse säilitamiseks aina küllastuval infoturul. Tehnoloogia areng on laiendamas ajakirjaniku harjumuspärast profiili. Arenevad andmekorjerobotid ja muud tööd kergendavad programmid. Reklaamitulused napib nii televisioonis kui ka kirjastustes. Ajakirjanduse eriala lõpetanud kipuvad teistesse valdkondadesse tööle nt madala palga ja kõrge stressitaseme tõttu. Elanike liikumine suurtesse tõmbekeskustesse võib mõjutada kohalike lehtede käekäiku.
Keelespetsialist	1000	→	On hakatud rohkem hindama korrektset keelekasutust, toimetamist ja tõlke kvaliteeti. Majanduse hea käekäik suurendab nõudlust keelespetsialisti ja loovkirjutaja järele (raamatute ostmise suureneb, juhendid toodetele jne). Eestis luuakse palju head kirjandust, peale kasvab noori kirjanikke. Täistööajaga keelespetsialisti ja loovkirjutaja ametikohti napib ja palgatase pole kõige parem, mistõttu ei pruugi amet uutele tulijatele atraktiivne olla (vabakutselise töö on ebastabiilne). Tõlke- ja tekstitöötlusprogrammide areng võib tõlkijate tööjõuvajadust vähendada.
Loovkirjutaja	450	→	

- ↗ keskmine kasv (kuni 20% 10 aasta jooksul)
- väike kasv (kuni 10% 10 aasta jooksul)
- püsib stabiilsena (±5% 10 aasta jooksul)

Põhikutseala	Hõivatute arv	Hõive muutus	Valik hõive muutust mõjutavatest teguritest
TURUNDUS JA KOMMUNIKATSIOON			
Turundus- spetsialist	1900	→	<p>Reklaamialal tegutsevate firmade loominguiline tase on Eestis hea ja konkurentsivõimeline ning reklaami-agentuurid on oma tegevuses uuendusmeelsed.</p> <p>Turundusettevõtte või -tegevuste käivitamiseks pole vaja kuigi suuri investeeringuid ja turundajate vajadus kasvab käsikäes ekspordiaktiivsuse kasvuga.</p> <p>Reklaamifirmade müügitulu ja käibed ei ole viimastel aastatel olulisel määral kasvanud, ka töötajate arv on olnud stabiilne (väikese kasvutrendiga).</p> <p>Turundusspetsialistide vajaduse hindamisel on võtmetähtsusega see, kui võrd ettevõtteid terves majanduses mõistavad turunduse rolli müügi ja lisandväärtuse kasvul ning investeerivad sellesse teenusesse. Turundustegevuse olulisuse mõistmine kasvatab turundusspetsialistide arvu.</p>
Kommunikatsiooni- spetsialist	1300	→	<p>Kommunikatsioonispetsialistide arv on seni olnud väikeses kasvutrendis. Kommunikatsioon läheb järjest personaalsemaks, mistõttu kasvab tööjõuvajadus.</p> <p>Noorte seas on kommunikatsioonivaldkond populaarne ja kommunikatsioonispetsialistide palgatase üle keskmise.</p> <p>Infooperatsioonide ajastul muutub hea kommunikatsioonispetsialist üha olulisemaks. Enamik Eesti ettevõtteid on liiga väikesed eraldi kommunikatsioonispetsialisti palkamiseks.</p>

Tabel 2. Hõive muutus põhikutsealati ja seda mõjutavad tegurid

↗ keskmine kasv (kuni 20% 10 aasta jooksul)

→ väike kasv (kuni 10% 10 aasta jooksul)

→ püsib stabiilsena (±5% 10 aasta jooksul)

Põhikutseala	Hõivatute arv	Hõive muutus	Valik hõive muutust mõjutavatest teguritest
DISAIN JA KUNST			
Disainer	1600	↗	Uuringud toovad disainivaldkonna puhul välja suurt arengu- ja innovatsioonipotentsiaali. Nõudlus disainiteenuste järele on kasvanud, mida näitab müügitulu ja töötajate arvu kasv disainibüroodes viimastel aastatel. Ekspertid on toonud eriti välja nõudluse kasvu heade teenuse- ja interaktsioonidisainerite järele ning ka disainibürood ja tööstusettevõtted teevad rohkem koostööd. Lähitulevikus kasvab oluliselt vajadus disainerite järele kogu majanduses, kuna seniste, peamiselt allhankel põhinevate majandusmudelitega ei saa paljud ettevõtted enam jätkata.
Kunstnik ja disaini ning kunsti koordinaator	750	→	Kunstitehingute maht on olnud märkimisväärses tõusutrendis. Üha enam osalevad Eesti kunstnikud välisnäitustel ning muudel piiritagustel kunstisündmustel. Eestis on tugevad traditsioonid ja head kogemused rahvusvaheliste kunstisündmuste korraldamisel. Samuti on aktiveerunud näitusetegevus, kunstiprojektide ja -sündmuste korraldamine ning kasvanud külalastatavuse arv, mis mõjutab koordinaatorite hõivet. Kunstniku elukutset iseloomustab stabiilsuse puudumine ning vaid kunstnikuna on keeruline ära elada. Üldjuhul on kunstniku müügi-alane suutlikkus nii sise- kui ka välisturul väike.
Disaini ja kunsti tehniline teostaja	1600	→	Infograafika ja visuaalse interaktsiooni võidukäik praegu ja tulevikus suurendab oluliselt vajadust tehniliste teostajate järele ja seda mitte ainult meediasektoris. Noored on võrreldes vanema põlvkonnaga oluliselt digialtimad ning huvituvad infograafika ja visuaalse interaktsiooni õppimisest ja sel alal töötamisest.
TRÜKITÖÖSTUS			
Trükkal	600	→	Trükitööstus on sektorina tugev ning hea on omavaheline koostöö õppeasutuse, alaliidu jne tasandil. See loob eeldused lahenduste leidmiseks edasiseks konkurentsipüsimeks. Töötajate arv on viimastel aastatel olnud stabiilne, samuti pole märkimisväärselt kasvutempot näidanud müügitulu, sh müük mitte-residentidele ehk eksport. Väga olulise mõjuga on see, kuidas Eesti trükitööstus suudab konkureerida nt Poola, Läti ja Leeduga. Eesti trükitööstus on lähedal olukorrale, kus oli Skandinaavia trükitööstus 2000. aastatel – on oht mitte püsida edasises konkurentsipüsimeks. Eesti ettevõtted ei võistle enam madalaima hinnaturul, tulevik seisneb eelkõige ressursitõhusamas tootmises, automatiseerimises, tootearenduses ja pidevas kvaliteedi parandamises. Automatiseerimine ja tehnoloogia areng vähendab vajadust eelkõige lihttööde järele.
Trüki-ettevalmistaja	300	→	
Järeltöötusseadmete operaator	1100	→	
Tootmisjuht/meister	200	→	
KOKKU	14 000		

Disaini ja kunsti koordinaatorina on hõivatud 100 inimest, tulevikus jääb töökohtade arv samaks.

Kuraator KUMU kunstimuuseumis näituse installatsiooni ette valmistamas.

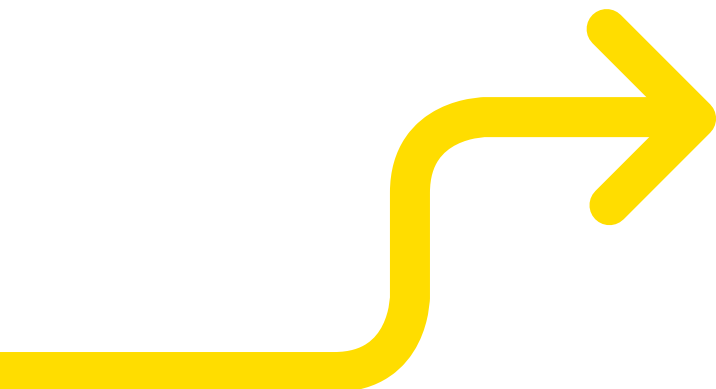
Trendid ja oskused

Kultuuri ja loometegevuse valdkonnas edukas töötamine eeldab **suurt inter- ja transdistsiplinaarsust ning oskusi mitmetelt põhikutsealadelt**, kuna sageli põimuvad mitmed alavaldkonnad nagu reklaamindus, kommunikatsioon, turundus, audiovisuaal ja disain. Koolilõpetajatelt (eelkõige audiovisuaal, disain ja kunst, ajakirjandus) oodatakse senisest enam ka **ettevõtlus- ja õiguslaseid teadmisi ning juhtimisoskusi**, kuna valdkonnas on üha levinum projektipõhine töötamine ning iseendale tööandjaks olemine. Üha enam peab haridussüsteem kaasa aitama sellele, et koolilõpetajatel oleksid vajalikud oskused asutada ettevõtte ning hakata ise endale tööandjaks.

Uuringust selgus, et paljud kultuurile ja loometegevusele iseloomulikud ning vajalikud oskused nagu **loomingulisus, emotsionaalne intelligentsus, uenduslikkus, kriitiline mõtlemine, läbirääkimisoskused ja veenmine** muutuvad tööturul üha väärtuslikumaks kõikides majandussektorites ning need ei ole automatiseeritavad. Et tulla tööelus edukalt toime, tuleb pidevalt täiendada olemasolevaid ning omandada uusi teadmisi ja oskusi.

Kultuuri ja loometegevuse valdkond on kutsestandarditega kaetud peamiselt tehnilistel ametikohtadel. Enim kutsestandardeid on audiovisuaalvaldkonnas ja trükitööstuses. Uuringust selgus, et nii mõnigi valdkond, eelkõige audiovisuaal, disain ning turundus ja kommunikatsioon, on juba algatanud või kaalub vajadust algatada kutsestandardi väljatöötamise protsessi. Kutsestandardi väljatöötamise eesmärk on kirjeldada veelgi selgemalt valdkonna ameteid, anda selgem ülevaade ametites vaja minevatest oskustest ning seeläbi juhtida vastastikuseid ootusi hariduse kvaliteedi ja sisu kohta ning pikemas perspektiivis parandada koostööd koolide ja tööandjate vahel.

Enamikku kultuuri ja loometegevuse töötajate ülesandeid ei saa tehnoloogiaga asendada, innovaatilised lahendused loovad hoopis töökohti juurde.

Tabel 3. Kultuuri ja loometegevuse valdkonna töötajate oskuste vajadust enim mõjutavad trendid

TRENDID

Sotsiaal-demograafilised muutused

Vanemate töötajate osakaalu suurenemine; elukestev õpe; vananev tarbijaskond; hõbema- jandus; töötajate konkurentsivõime säilitamine; kasvavad sissetulekud ja rohkem võimalusi veeta vaba aega.

Tehnoloogia areng

Uuenduslikkuse ja loomingulisuse sõltumatus tehnoloogia arengust; tehnoloogia areng kui uute töökohtade looja; rutiinsete protsesside automatiseerimine; vajaminevate investee- ringute ja valmisoleku vähesus Eestis; tarbi- miskogemust parendavad tehnoloogiad nagu liit-, virtuaal- ja segareaalsus, asjade internet, tehisintellekt, suurandmete töötlus; disaini- ja audiovisuaalvaldkonna kõrge arengupotent- siaal; ärimudelite muutus.

Töövormide ja töökultuuri teisene- mine

Mitmekesised töövormid ja töökorralduse paindlikkus; jagamismajandus; kõrge vaba- kutseliste loovisikute ja mikroettevõtete arv; ootused suuremale multifunktsionaalsusele, interdistsiplinaarsusele ja laiemale ampluaale oskustele; eri generatsioonide samaaegne tööturul tegutsemine; rahvusvahelistumine.

Tarbija ootuste ja väärtuste muutu- mine

Tarbijate suurem teadlikkus; toodete ja teenuste personaliseeritus; mugavus ja meelelahutus- likkus; emotsioonide pakkumine; toodete ja teenuste sotsiaalne vastutustundlikkus; kesk- konnateadlikkus; audiovisuaalse sisu kasvav tarbimine; tarbijate kaasamine toodete ja teenuste arendusprotsessi.

OSKUSED

Valdkonnaspetsiifilised oskused

- Mitmekülgsed erialased teadmised ja oskused.
- Ettevõtlus-, õigus- ja projektijuhtimisalane pädevus.
- Keeleoskus, sh eesti keele oskus.
- Kirjalik ja suuline eneseväljendusoskus.
- Üldkultuurilised teadmised ja lai silmaring.
- Oskus töötada mitmekultuurilises kesk- konnas ja orienteeruda eri kultuurides.
- Oskus infot tõlgendada ja analüüsida.
- Müügi-, turundus- ja kommunikatsiooni- alased oskused.
- Digi- ja tehnoloogiaalane pädevus, sh valmis- olek elukestvaks õppeks ja ise õppimiseks.

Üldised oskused, isikuomadused ja hoiakud

- Valmisolek ja oskused täita erinevaid ja laia ampluaaga ülesandeid, kuna edukas tööta- mine valdkonnas eeldab oskusi erinevatelt põhikutsealadelt.
- Juhtimis-, sh inimeste juhtimise oskus.
- Koostöö- ja suhtlemisoskus, sh suhtlemis- psühholoogia tundmine.
- Transdistsiplinaarse koostöö oskused.
- Uuenduslikkus ja loovus.
- Kriitikataluvus.
- Kiire kohanemisvõime.
- Strateegiline ja kontseptuaalne mõtlemine.
- Rahvusvahelise koostöö oskus.

Koolituspakkumise ülevaade

Audiovisuaalvaldkonna erialasid saab õppida Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakoolis, Eesti Kunstiakadeemias, Kõrgemas Kunstikoolis Pallas ja Tallinna Polütehnikumis.

Audiovisuaalvaldkonna õppetöö Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakoolis.

Tasemeõpe

Uuringus analüüsitud õppekavad on jaotatud viide gruppi alavaldkondade ja nende põhikutsealade põhjal. Nendeks gruppideks on audiovisuaalvaldkond, sõna ja keel, turundus ja kommunikatsioon, disain ja kunst ning trükitööstus. Sõna ja keele valdkonna põhikutsealadele pakuvad õpet vaid kõrgkoolid. Trükitööstuse põhikutsealadele valmistatakse uusi töötajaid ette aga kutsehariduses. Audiovisuaali, disaini ja kunsti, turunduse ja kommunikatsiooni alavaldkonnas pakuvad õpet nii kutse- kui ka kõrgkoolid. Õpet pakkuvaid koole on kõige enam disaini ja kunsti valdkonnas (vt Tabel 4).

Tabel 4. Kultuuri ja loometegevuse põhikutsealadega seotud tasemeõpet pakuvad õppeasutused 2018/19. õppeaasta seisuga

 ALAVALDKOND	 ÕPPEASUTUS
Audiovisuaalvaldkond	 Eesti Kunstiakadeemia Tallinna Ülikool Kõrgem Kunstikool Pallas Tallinna Polütehnikum
Sõna ja keel	 Tallinna Ülikool Tartu Ülikool
Turundus ja kommunikatsioon	 Tartu Ülikool Tallinna Ülikool Tallinna Majanduskool Võrumaa Kutsehariduskeskus Estonian Business School
Disain ja kunst	 Eesti Kunstiakadeemia Tallinna Ülikool Tartu Ülikool Tallinna Tehnikaülikool Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor Kõrgem Kunstikool Pallas Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus Kuressaare Ametikool Pärnu Saksa Tehnoloogiakool Tallinna Polütehnikum Tartu Kunstikool Tartu Kutsehariduskeskus
Trükitööstus	 Tallinna Polütehnikum

Audiovisuaalvaldkond

Võrreldes 2014/15. õppeaastaga oli 2018/19. õppeaastal vastu võetud üliõpilaste arv oluliselt suurem, ületades 200 piiri. Vastuvõetute arvu kasvu on toonud kaasa eelkõige välisüliõpilaste vastuvõtu kasv, kuna on avatud uued ingliskeelsed õppekavad. Kasvanud on ka lõpetajate arv, seda just oma magistriõpinguid lõpetanud välisüliõpilaste tõttu. Audiovisuaalvaldkonnas oli kõrghariduses 2014/15. ja 2017/18. aastate keskmisena kõige enam lõpetanud bakalaureuseõppes, magistriõppe lõpetanute arv oli bakalaureuseõppe lõpetanutest poole väiksem. Rakenduskõrghariduses ja kutsehariduses oli lõpetajaid veelgi vähem. Lõpetajate arv kokku oli ligi 130.

Sõna ja keel

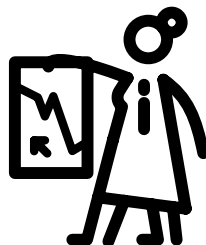
Valdav osa vastuvõtust on läbi aastate toimunud bakalaureuseõppesse ning 2018/19. õppeaastal võeti vastu üle 400 bakalaureuseõppe üliõpilase. Vastuvõetute arv bakalaureuseõppesse on viie aastaga mõnevõrra langenud võrreldes 2014/15. õppeaastaga, mil võeti vastu ligi 500 üliõpilast. Mõnekümne vastuvõetu võrra on vähenenud ka vastuvõtt magistriõppesse.

Üle kahe kolmandiku 2014/15. kuni 2017/18. õppeaasta lõpetajatest lõpetas bakalaureuseõppe. Magistriõppe lõpetanute arv oli bakalaureuseõppe lõpetanutest peaaegu kolm korda väiksem. Rakenduskõrgharidusõppes ja doktoriõppes oli lõpetajaid kümmekond. Lõpetajate arv kokku oli üle 400. Rakendumisvõimalusi on paljude õppekavade puhul ka mujal kui sõna ja keele põhikutsealadel. Näiteks on üheks oluliseks rakendusvõimaluseks keele ja kirjanduse õppekavadel õpetajana tööle asumine, samuti rakenduvad kultuuri ja kirjandusega seotud õppekavade lõpetajad laiemalt kultuurivaldkonnas.

Turundus ja kommunikatsioon

Vastuvõtt valdkonna kõrghariduse õppekavadele on viie aasta jooksul olnud langustrendis. Kui 2014/15. õppeaastal oli vastuvõetuid ligi 200, siis 2018/19. õppeaastal vaid 100. Panuse langusesse on andnud vastuvõtu vähenemine nii bakalaureuse- kui ka magistriõppes. Kutsehariduses on vastupidi kõrgharidusele aset leidnud vastuvõetute lausa kahekordne kasv. Kui 2014/15. õppeaastal võeti vastu pisut üle saja, siis 2018/19. õppeaastal juba üle 200 õpilase. Peamiselt on see puudutanud vastuvõttu just turundusspetsialiste koolitavatele õppekavadele. Kõrghariduse omandajatest neljandik olid 2018/19. õppeaastal vanemad kui 30 aastat. Kutsehariduses aga oli vanemaid õppureid oluliselt enam. Üle 25 aasta vanuste õppijate osatähtsus 2018/19. õppeaastal oli üle poole kõigist õppijatest ning võib öelda, et turundust õppivate inimeste arvu kasvu taga kutsehariduses ongi täiskasvanud õppija.

Kutsehariduses on 2014/15. õppeaastal nullist alustades lõpetanute arv 2017/18. õppeaastaks kasvanud ligi saja lõpetajani, kes on lõpetanud peamiselt turunduse. Eraldi vajab siin rõhutamist asjaolu, et veel paar aastat tagasi oleks enamik neist lõpetajatest saanud rakenduskõrghariduse diplomi. Kuna aga Tallinna Majanduskool kaotas õiguse anda rakenduskõrgharidust, jätkati turundusõpet kutsehariduse õppekavadena.

Turunduse ja kommunikatsiooni alal oli õppeaastate 2014/15 ja 2017/18 keskmisena lõpetanuid üle kaheksaja. Kõige enam oli magistriõppe lõpetanuid, üsna samas suurusjärgus oli ka kutseharidusõppe lõpetajate arv. Bakalaureuseõppe lõpetanuid oli ligi 60 ning rakenduskõrghariduses kümme.

Disain ja kunst

Kokku võeti disaini ja kunsti põhikutsealadele vastavatele/sobivatele õppekavadele 2018/19. õppeaastal vastu 456 õppurit. Viimase kahe aasta vastuvõetute arv on langenud rakenduskõrgharidust pakkuvate õppekavade puhul, bakalaureuseõppes on see jäänud stabiilseks ning magistriõppes pisut tõusnud. Kutsehariduses on vastuvõetute arv viimase viie aasta jooksul kõikunud 230 ja 290 vahel.

Disaini ja kunsti kõrghariduse õppekavade lõpetajate arv oli 2017/18. õppeaastal pisut väiksem kui 2013/14. õppeaastal. Tegemist pole siiski olnud püsiva langusega, kuna vahepealsetel aastatel on lõpetajate arv pigem olnud kasvutrendis. Kui 2013/14. aastal oli 250 lõpetajat, siis 2017/18. õppeaastal 234. Kutsehariduse lõpetanute arvu muutumise dünaamika on olnud sarnane kõrghariduse omaga selles osas, et 2017/18. õppeaastal oli vähem lõpetajaid kui sellele eelneval aastal. Erinev oli aga see, et võrreldes viie aasta taguse ajaga kutsehariduse lõpetanute arv mõnevõrra kasvas.

Trükitööstus

Trükitööstuses koolitatakse oskustöötajaid vaid Tallinna Polütehnikumis. Trükitööstuses ametis olevad kujundajad tulevad ka mujalt (kutse)koolidest kujundamise õppekavadelt ning neile on trükitööstus üks võimalikest rakendusvõimalustest. Vastuvõetute arv on viimase viie aasta jooksul pisut langenud ning kokku võeti 2018/19. aastal vastu 44 uut õppijat. Kui 2013/14. õppeaastal oli trükitehnoloogia õppekavadel lõpetanuid 31, siis 2017/18. õppeaastal 29.

Joonis 3. Lõpetajate arv kultuuri ja loometegevuse põhikutsealadele ette valmistavatel tasemeõppekavadel

Audiovisuaalvaldkond

Kõige enam on koolilõpetajaid sõna ja keele valdkonnas.

Sõna ja keel

Turundus ja kommunikatsioon

Disain ja kunst

Trükitööstus

KUT RAK BA MA DOK

Tuleb rõhutada, et kõiki koolilõpetajaid kultuuri ja loometegevuse valdkonna ja selle käesolevas uuringus käsitletud alavaldkondade koolituspakkumisse **ei arvestatud**. Põhjuseks oli kas topeltarvestuse (samal erialal nii bakalaureuse-, magistri- või ka doktoriõpe) vältimine, see, et enamik välisüliõpilasi ei asu Eestisse tööle, juba valdkonnas töötavad õppijad või ka see, et näiteks keeletespialistide üks võimalikke rakendusvõimalusi on tööle asumine keeleõpetajana.

Täienduskoolitus

Kultuuri ja loometegevuse töökeskkond ning töö sisu on pidevas ja üha kiiremas muutumises ning elukestvas õppes ja täienduskoolituses peaksid osalema kõikide valdkonna põhikutsealade esindajad.

Täienduskoolitusi pakuvad nii erinevad koolitusfirmad ja õppeasutused kui ka Töötukassa erinevate koolituspartnerite toel. Levinud koolitusteks on keeleõpe, fotograafia, kujundamine, trükiettevalmistus ja tootedisain. Lisaks erialastele täienduskoolitustele on laialdaselt levinud ka erinevad info- ja kommunikatsiooni- (IKT) ja juhtimiskoolitused, ettevõtlusõpe ning isikuarengule orienteeritud koolitused, kus pannakse palju rõhku üld- ja sotsiaalsete oskuste arenda-

misele, mis on kultuuri- ja loometegevuses sageli sama tähtsad kui erialased oskused. Kultuurialast ja loometegevusalast täienduskoolitust toetatakse ka loomemajanduse arendamise meetme raames². Enamasti on tegemist rahvusvaheliste erialaekspertide Eestisse toomisega või siinsete ettevõtjate ja spetsialistide osalemisega mõnel rahvusvahelisel konverentsil/koolitusel. Uuringutulemuste põhjal võib möönda, et ühelt poolt on võimalused mitmekesiseks täiendusõppeks valdkonnas loodud, kuid samal ajal tuleb veel rohkem pöörata tähelepanu siin uuringus välja toodud kasvava olulisusega oskuste puudujääkide katmisele.

Uuringust selgus, et põhikutsealadel, millele on iseloomulik vabakutselisuus ja projektipõhisus, on levinud küllaltki **madal täienduskoolitustel osalemise aktiivsus**. Eksperdid tõdevad, et töötajad on üldjuhul **iseõppijad**. Ühe põhjusena võib siinkohal tuua välja tööga, et valdkonnas töötab palju vabakutselisi ning kuna töötajal võib olla korraga mitu töökohta, siis isegi algse huvi korral koolituse sisu vastu on korraldajal ajaliselt ja logistiliselt keeruline koolitusgrupe täis saada. Valdkonnas on sellegipoolest levinud **sisekoolitused**, kus mõni staažikam kolleeg koolitab välja uusi tulijaid või kutsutakse mõne uue tehnoloogilise lahenduse puhul seadme esindaja konsultandiks. Üha enam levib valdkonnas ka koolitusmudel, kus erialast ettevalmistust mitteomavad töötajad saadetakse **täienduskoolitusele omandama mõnda üksikut tööloiku või funktsiooni**.

Hoolimata senisest mõningasest mitteaktiivsusest täienduskoolitustel osaleda, nähakse sellegipoolest kasvavat vajadust nende järele üld- ja sotsiaalsete oskuste puhul ning kindlates valdkondades, nt valgustajad, kaameraassistendid ja teised tehnilised ametid ning järeltöötus, kus tasemeõpet ei ole mõistlik avada või suurendada, kuid samas tunnetatakse tööjõupuudust.

Analüüsi käigus selgunud valdkonna peamiste **täienduskoolituse arenguvajadustena** võib välja tuua:

- soovituslike täienduskoolitustena võib analüüsi tulemusena kultuuri- ja loometegevuse üleselt välja tuua tehnoloogia- ja IKT-alase baas- ning täiendusõppe, meeskonnatöö, inimeste juhtimise, projektijuhtimise, ettevõtluse ja majandusarvestuse, keeleõppe, õiguse, suhtlemispsühholoogia ja avaliku esinemise;
- tagada konkreetselt suunatud info levik ja kättesaadavus, et koolitusinfo jõuaks vabakutseliste ja projektipõhiste töötajateni;
- trükitööstuses ja ajakirjanduses tuleks senisest enam tegeleda strateegilise personaliarendusega, võimaldades igale töötajale koolitusi lähtuvalt tema personaalsetest vajadustest;
- alavaldkondlike täienduskoolituste vajadustena võib välja tuua valgustajate, kaameraassistendite ja teiste audiovisuaalvaldkonna tehniliste teostajate koolitused, järeltöötuse, loovkirjutamise, eesti keele õigekirja koolitused.

Koolituspakkumise vastavus prognoositavale tööjõuvajadusele

Disaini ja kunsti tehnilise teostaja õppekavade lõpetajaid on rohkem, kui neile tulevikus erialast tööd jagub.

Töajõuvajaduse prognoosi koostamisel on arvestatud kahe komponendiga – asendusvajadusega ning valdkonna tööhõiveprognoosiga. Asendusvajadus annab arvulise hinnangu sellele, kui palju on vaja juurde töötajaid asendamaks tööturult vanuse tõttu lahkujaid. Tööhõiveprognoosi puhul on fookuses asjaolu, kas valdkonna hõive põhikutsealati lähitulevikus kahaneb või kasvab.

Valdkonna aastaseks töajõuvajaduseks on ligikaudu 310 rakendunud tasemeõppe lõpetajat, samas kui lähiaastatel lõpetab aastas umbes 510 inimest.

Audiovisuaalvaldkonna põhikutsealadele on koolituspakkumine ja töajõuvajadus üldjoontes tasakaalus. Töajõuvajaduse ja koolituspakkumise tasakaalu hindamisel tuleb arvestada seda, et valdkonda on palju kõrvaltegevusena panustajaid. Samas on eksperdid arvanud, et kõigile audiovisuaalse sisu loojate ametites töötavatele inimestele ja lõpetajatele ei pruugi leiduda stabiilset ja püsivat erialast rakendust. Näitena on siin toodud režissööre, aga ka stsenaariste. Samuti on toodud välja seda, et suurem on vajadus audiovisuaalse töö tehniliste teostajate järele, kuid üliõpilased tahavad pigem alustada audiovisuaalse sisu looja põhikutsealal, kus vajadus pole nii suur (v.a juhtoperaatorid, montaažirežissöörid). Fotograafide osas ületab koolituspakkumine küll töajõuvajadust, kuid koolilõpetajate arv pole kuigi suur.

Koolituspakkumine ajakirjaniku põhikutsealale ületab statistiliselt mõnevõrra küll töajõuvajadust, kuid vahe ei ole kuigi suur, eriti kui arvestada lähiaastate lõpetajate prognoosi. Valdkonna eksperdid on toonud kitsaskohtadena välja seda, et antav õpe ei vasta alati töandjate vajadustele, mis ekspertide hinnangul on üheks põhjuseks, miks ajakirjanduse eriala lõpetanutel puuduvad selged **eelised tööle saamisel**. Sellest tingituna võivad töandjad lõpetajate arvu silmas pidades tunnetada ajakirjanike ülekoolitamist, kuna arvestataval määral on ajakirjanikuna tööle võetud kindla valdkonna spetsialiste (nt majandus, sport, poliitika), mitte ajakirjanduse eriala lõpetanuid. **Keelespetsialistide osas ületab koolituspakkumine OSKA statistilise analüüsimumdeli järgi oluliselt töajõuvajadust.** Nõudlust koolilõpetajate järele suurendab see, et teenuseid keelespetsialistina pakutakse olulisel määral kõrvaltegevusena, mistõttu ei kajastu kõik keelespetsialistid hõiveprognoosi mudelis. Keelespetsialistina tööle asumist ei soodusta ka suhteliselt madal palgatase, mis omakorda põhjustab töajõu voolavust.

Turundusspetsialistide puhul ületab koolituspakkumine OSKA statistilise analüüsimumdeli kohaselt oluliselt töajõuvajadust. Õppemahud kõrghariduses on viimastel aastatel oluliselt kahanenud, kuid samavõrra on need kasvanud kutsehariduses. Turundusharidus on populaarne ka ettevõtlusega tegelejate seas, kellele on see enesetäienduseks ja lisandväärtuseks oma ettevõtte ja toodangu turundamisel. Turundusspetsialistide puhul viib töajõuvajaduse ja koolituspakkumise tasakaalust välja eelkõige turundusõppe lisandumine kutsekoolidesse, kus suur osa õppijatest on täiskasvanud.

Kommunikatsioonispetsialistide osas ületab koolituspakkumine samuti OSKA statistilise analüüsimudeli järgi oluliselt tööjõuvajadust. Õppijate arv on samas oluliselt langenud, mistõttu lähiaastatel on lõpetajaid mõnevõrra vähem. Ka ei ole tööandjate hinnangul kommunikatsioonispetsialistide põhikutsealale tasemehariduses lõpetajate ülepakkumist.

Toote-, teenuse-, interaktsiooni- ja kasutajakogemuse disainerite töökohtade arv tulevikus kasvab, kuid neid erialasid ei õpetata piisavalt tuleviku töökohtade täitmiseks.

Koolituspakkumine disaineri põhikutsealale ületab OSKA statistilise analüüsimudeli järgi mõnevõrra tööjõuvajadust, samuti ei ennusta langust lõpetajate prognoos lähiaastatel. Mõningasest ülepakkumisest hoolimata lähitulevikus tööjõuvajadus disainerite (eriti toote-, teenuse-, interaktsiooni-, kasutajakogemuse disainerite) järele kasvab ja seda kogu majanduses, mitte ainult disainivaldkonnas. Mõnevõrra väiksem on vajadus materjalipõhiste disainerite järele ning neist kõigile ei pruugi leiduda võimalust kasutada erialast ettevalmistust põhitööna tegelemiseks.

Kunstnike osas ületab koolituspakkumine OSKA statistilise analüüsimudeli järgi oluliselt tööjõuvajadust. Lähiaastate prognoos näitab siiski lõpetajate arvu langust. Lähituleviku tööjõuvajadus on kunstnike osas hinnanguliselt samal tasemel. Märkimisväärne osa kunstnikest rakendab õpitut kõrvaltegevusena, mitte põhitegevusena.

Koolituspakkumine disaini ja kunsti tehnilise teostaja põhikutsealale ületab OSKA statistilise analüüsimudeli järgi oluliselt tööjõuvajadust ning see ei muutu ka lähiaastate lõpetajate prognoosi tulemusi arvestades. Koolituse ülepakkumise disaini ja kunsti tehniliste teostajate osas katab kasvav tööjõuvajadus. Oluline on silmas pidada, et sageli tullakse vastavatele õppekavadele, näiteks kujundaja omale, õppima saamaks täiendavaid lisaoskusi, mida kasutatakse muudes ametites töötades. **Disaini- ja kunstikoordinaatori kohta näitas OSKA statistiline analüüsimudel koolituspakkumise ja tööjõuvajaduse tasakaalu.** Samas puuduvad koolilõpetajad nt galeristi põhikutsealale ja koolituspakkumisse on arvestatud väike osa lõpetanud kunsti õppekavadelt.

Trükitööstuse põhikutsealade koolituspakkumine ja tööjõuvajadus on tasakaalus. Tasemeharidust annab üks kutseõppeasutus, siiski on koolituspakkumisse arvestatud ka väike osa kujundajate üldisest koolituspakkumisest. Peamine tähelepanu tuleb trükitööstuse koolituspakkumise puhul suunata kooli ja ettevõtjate koostööle, koolis edasi antavatele oskustele ja tööstusele vajaliku tasemega lõpetajate kindlustamisele.

Ajakirjanduse lõpetajaid jagub tuleviku töökohtade täitmiseks.

Tabel 4. Uue tööjõu nõudluse ja pakkumise tasakaalu hinnang

AUDIOVISUAAL-VALDKOND	Haridustase, EKR tase	Hõive muutus	Hõivatute arv	Nõudlus: uue tööjõu vajadus aastas kokku	Pakkumise ja nõudluse vahe (prognoos vastuvõtu põhjal)	Lõpetajate prognoos sisseastujate põhjal	Hinnang tööjõuvajaduse ja koolituspakkumise tasakaalule
Audiovisuaalse sisu looja	RAK; BA, MA, DOK	→	350	10	5	15	Koolituspakkumine ja tööjõuvajadus on üldjoontes tasakaalus. Valdkonda on palju kõrvaltegevusena panustajaid, mis koolitusvajadust kasvatab. Ekspertintervjuude käigus on toodud välja, et kõigile audiovisuaalse sisu loojate ametitel töötajatele ei pruugi leiduda stabiilset tööalast rakendumist. Näitena on siin toodud režissööre, aga ka stsenaariste. Vajadus on suurem audiovisuaalse töö tehniliste teostajate järele, kuid üliõpilased tahavad ise pigem alustada audiovisuaalse sisu looja põhikutsealal, kus vajadus nii suur pole (v.a juhtoperaatorid, montaažirežissöörid). Otsene tasemeõppe koolituspakkumine tehnilisele toele audiovisuaalvaldkonnas puudub. Hõivatud on peamiselt üldisema tehnikavaldkonna haridusega. Audiovisuaalse töö koordinaatorite põhikutsealale on osaliselt tasemeõppe olemas (nt produtsendid)
Audiovisuaalse töö tehniline teostaja ja tugi	KUT, RAK; BA, MA, DOK	→	800	21	-4	17	
Audiovisuaalse töö koordinaator	KUT, RAK; BA	→	200	7	4	11	
Fotograaf	KUT, RAK; BA, MA	→	450	11	17	28	Fotograafide osas ületab koolituspakkumine küll tööjõuvajadust, kuid koolilõpetajate arv pole kuigi suur. Sel põhjusel pole vajadust tuua välja ka vajadusele mittevastavat tasemeõppe lõpetajate arvu. Ka fotograafide puhul tuleb arvestada seda, et märkimisväärne osa lõpetajatest rakendab õpitud kõrval-, mitte põhitegevusena.
SÕNA JA KEEL							
Ajakirjanik	BA, MA, DOK	→	1500	22	11	33	Koolituspakkumine ajakirjaniku põhikutsealale ületab statistiliselt mõnevõrra küll tööjõuvajadust, kuid vahe ei ole kuigi suur, eriti kui arvestada lähiaastatel lõpetajate prognoosi. Valdkonna eksperdid on toonud kitsaskohtadena välja seda, et antav õpe ei vasta alati töandjate vajadustele, mistõttu ajakirjanduse lõpetanutel puuduvad selged eelised tööle kandideerimisel. Sellest tingituna võivad töandjad tunnetada ajakirjanike ülekoolitamist.
Keelespetsialist	BA, MA, DOK	→	1000	20	39	59	Keelespetsialistide osas ületab koolituspakkumine oluliselt tööjõuvajadust OSKA statistilise analüüsitud järgi. Nõudlust koolilõpetajate järele suurendab see, et teenuseid keelespetsialistina pakutakse olulisel määral kõrvaltegevusena. Keelespetsialistide rakendumine võiks täiendavate pädevuste (nt majandus, ettevõtlus, turundus, kommunikatsioon, loovkirjutamine) lisandumisel aset leida senisest suuremal määral ka teistes sektorites.
Loovkirjutaja	BA, MA, DOK	→	450	9	4	13	Loovkirjutaja osas ületas koolituspakkumine statistiliselt küll tööjõuvajadust, kuid vahe ei ole suur. Nõudlust koolituspakkumise järele suurendab samas see, et loovkirjutajatest suur osa kirjutab loomingulist teksti kõrvaltegevusena. Koolituspakkumise arvestus loovkirjutaja puhul on mõneti tinglik, kuna näiteks otseselt kirjanikuks ei õpita.
TURUNDUS JA KOMMUNIKATSIOON							
Turundusspetsialist	KUT, RAK; BA, MA	→	1900	36	75	111	Turundusspetsialistide osas ületab koolituspakkumine OSKA statistilise analüüsitud kohaselt oluliselt tööjõuvajadust. Samas on õppe mahud kõrghariduses oluliselt kahanenud, kuid selle on tasa teinud kasv kutsehariduses. Turundusoskused on vajalikud ja neid eeldatakse üha enam.
Kommunikatsioonispetsialist	KUT, RAK; BA, MA	→	1300	22	33	55	Kommunikatsioonispetsialistide osas ületab koolituspakkumine statistiliselt oluliselt tööjõuvajadust OSKA analüüsitud järgi, õppijate arv on samas oluliselt langenud, mistõttu lähiaastatel on lõpetajaid mõnevõrra vähem. Ka ei toimu töandjate hinnangul kommunikatsioonispetsialistide põhikutsealale tasemehariduses lõpetajate ülepakkumist.
KOKKU			7950	158	184	342	

↗ keskmine kasv (kuni 20% 10 aasta jooksul)

→ väike kasv (kuni 10% 10 aasta jooksul)

→ püsib stabiilsena (±5% 10 aasta jooksul)

Tabel 4. Uue töäjõ nõudluse ja pakkumise tasakaalu hinnang

DISAIN JA KUNST		Haridustase, EKR tase	Hõive muutus	Hõivatute arv	Nõudlus: uue töäjõ vajadus aastas kokku	Pakkumise ja nõudluse vahe (prognoos vastuvõtu põhjal)	Lõpetajate prognoos sisseastujate põhjal	Hinnang töäjõvajaduse ja koolituspakkumise tasakaalule
Disainer	RAK; BA, MA, DOK	↗	1600	65	35	100	Koolituspakkumine disaineri põhikutsealale ületab mõnevõrra töäjõvajadust OSKA statistilise analüüsimudeli järgi. Hoolimata mõningasest ülepakkumisest on lähitulevikus töäjõvajadus disainerite (eriti toote-, teenuse-, interaktsiooni, kasutajakogemuse disainerite) järele kasvav ja seda kogu majanduses, mitte ainult disainivaldkonnas.	
Kunstnik	RAK; BA, MA, DOK	→	650	12	33	45	Kunstnike osas ületas koolituspakkumine oluliselt töäjõvajadust OSKA statistilise analüüsimudeli järgi. Lähiaastate prognoos näitab siiski lõpetajate arvu langust. Töäjõvajadus jääb lähitulevikus kunstnike osas samale tasemele. Samas tuleb arvestada, et märkimisväärne osa kunstnikest rakendab õpitut kõrvaltegevusena, mitte põhitegevusena, mis suurendab tegelikku koolitusvajadust.	
Disaini ja kunsti tehniline teostaja	KUT, RAK; BA	↗	1600	42	54	96	Koolituspakkumine disaini ja kunsti tehnilise teostaja põhikutsealale ületas oluliselt töäjõvajadust OSKA statistilise analüüsimudeli järgi ning see ei muutu ka lähiaastate lõpetajate prognoosi tulemusi arvestades. Hoolimata ülepakkumisest on disaini ja kunsti tehniliste teostajate osas töäjõvajadus kasvav. Oluline on silmas pidada, et sageli tullakse vastavatele õppekavadele, näiteks kujundaja omale, õppima saamaks täiendavaid lisaoskusi, mida kasutatakse muudes ametites töötades.	
Disaini ja kunsti koordinaator	RAK; BA, MA, DOK	↗	100	4	0	4	Disaini- ja kunstivaldkonna koordinaatori osas näitas statistiline mudel koolituspakkumise ja töäjõvajaduse tasakaalu. Samas lõpetajad kuraatori ja galeristi põhikutsealale puuduvad (kuraatorite õpetamisega on alustatud) ja koolituspakkumisse on arvestatud väike osa lõpetanuid kunsti õppekavadelt.	
TRÜKITÖÖSTUS								
Trükkal	KUT	→	600	8	3	11	Trükitööstuse põhikutsealade koolituspakkumine ja töäjõvajadus on tasakaalus. Tasemeharidust annab üks kutseõppeasutus, siiski on koolituspakkumisse arvestatud ka väike osa kujundajate üldisest koolituspakkumisest. Peamine tähelepanu tuleb trükitööstuse koolituspakkumise puhul suunata kooli ja ettevõtjate vahelisele koostööle, koolis edasi antavatele oskustele ja tööstustele vajaliku tasemega lõpetajate kindlustamisele.	
Trükiettevalmistaja	KUT	→	300	4	5	9		
Järeltöötlusseadmete operaator	KUT	→	1100	11	-7	4		
Tootmisjuht/meister	KUT, RAK	→	200	3	0	3	Arvestus on tinglik, kuna otseselt ei koolitata trükitööstuse tootmisjuhte/meistreid, vaid nad tulevad eelkõige tehnikavaldkonna õppekavadelt või kasvavad välja ettevõttesiseselt.	
KOKKU			6150	149	123	272		

↗ keskmine kasv (kuni 20% 10 aasta jooksul)
 ↗ väike kasv (kuni 10% 10 aasta jooksul)
 → püsib stabiilsena (±5% 10 aasta jooksul)

Kokkuvõte valdkonna eksperdikogu ettepanekutest

Trükitööstusele sobivate
töötajate koolitamiseks on
ettevõtetel vaja kooliga
koostööd arendada.

Grano Digital OÜ trükiettevõtte valmistaja teeb kujundusfailidele trükieelset kontrolli.

Uuringu käigus sõnastati alavaldkondade kitsaskohad, mis on seni olnud takistuseks vajalike oskustega töötajate leidmisel. Toodi välja valdkonna tööhõivet ja oskusi puudutavad **kitsaskohad** ning neist tulenevad **ettepanekud** tegevusteks. Kitsaskohtadele ja ettepanekutele lisaks toodi välja tähelepanekud, mille kohta konkreetseid tegevusettepanekuid ei sõnastatud.

Audiovisuaalvaldkonna kitsaskohad ja ettepanekud

Kitsaskohad

- Tööturul on puudus audiovisuaalvaldkonna tehnilistest teostajatest;
- ülesannete ja vastutuse kirjeldused erinevate audiovisuaalse töö tehniliste ametite vahel on ebaselged ja kindlaks määramata;
- praktikaettevõtted ja koolid teevad vähe koostööd, mistõttu kannatavad praktika kvaliteet ja õppurite omandatavad praktilised oskused;
- audiovisuaalvaldkonna tasemeõppe lõpetajate ettevõtluse, autoriõiguste ning teiste valdkonda puudutavate regulatsioonide alased pädevused vajavad suuremat tähelepanu.

Eelnevast tulenevad ettepanekud

- TLÜ BFM koostöös Eesti Filmi Instituudi ja Eesti Kinoliiduga analüüsivad täpsemalt vajadust uute tehnoloogiate kasutuselevõtuga seonduvate oskuste ja üldoskuste järele, korrigeerivad vastavalt sellele täienduskoolitusprogramme ning otsivad võimalusi rahvusvaheliseks koostööks.
- Eesti Filmi Instituut ja Eesti Kinoliit teevad SA Kutsekoja juures tegutsevale Kultuuri Kutsekojale ettepaneku audiovisuaalse töö tehniliste teostajate ametialade täpsustamiseks ning koolitust eeldavatele ametitele kutsestandardite väljatöötamiseks.
- TLÜ BFM ja Tallinna Polütehnikum otsivad võimalusi praktikajuhendajate tasustamiseks ja praktika sisulisemaks korraldamiseks, mis hõlmab mh mõõdetavate eesmärkide selgemat sõnastamist praktika eel, praktika eesmärkidest lähtuvate sobivate praktikakohtade leidmist, praktikale tagasiside andmist ja praktikajuhendajate koolitamist.
- TLÜ BFM ning Tallinna Polütehnikum kutsuvad kokku vastavasisulise ümarlause arutamaks, kuidas olemasolevatest audiovisuaalvaldkonna eripärast tulenevatest arengu takistustest (nt individuaalsus, konkureerimine, praktika võimalik tasustamine ja pikendamine) õppetegevuses üle saada.

- TLÜ BFM ja Tallinna Polütehnikum analüüsivad audiovisuaalvaldkonna ettevõtluse, autoriõiguste ja teiste valdkonna regulatsioonidega seotud teemade sisu, mahtu ja õppemeetodeid valdkondlikes tasemeõppe õppekavades. Analüüsi tulemuste põhjal viiakse sisse muudatused.

Alavaldkonna üldised tähelepanekud

- Filmivaldkonnas tegutsevad ettevõtted on sageli väikesed ja sõltuvad liigselt riigi toetusest. Filme toodavad mikro- või väikeettevõtted, mille elujõulisus sõltub otseselt rahastuse saanud ja tootmises olevate filmiprojektide arvust. Valdkonna ebastabiilsust põhjustab filmivaldkonna hooajalisus ja perioodilisus, millest johtuvalt ei ole valdkonna inimestel võimalik töötada täistööajaga aasta ringi. Probleemi lahendamisele aitab ekspertide sõnul kaasa filmipaviljoni (Tallinn Film Wonderland) valmimine, mis vähendaks võtpeerioidide sõltuvust ilmastikust.
- Valdkonna eksperdid näevad kitsaskohana koostööpuudust, mis väljendub nii teadmatuses õppekavade ja erialade suhtes kui ka üldiselt filmi- ja telemaailmas toimuva suhtes. Sageli puudub valdkonna ekspertidel teadmine, kust leida infot³ haridusasutuste ja õpetatavate erialade kohta. Nagu teisteski uuringu alavaldkondades, on audiovisuaalvaldkonna puhul probleemiks teatav individuaalsus ning üksteisega konkureerimine, mis pärsib erialaühenduste suutlikkust valdkonnas positiivseid muutusi algatada ja ellu viia. Valdkonna ekspertide hinnangul puudub erinevates liitudes sageli nii koostöötahet, koostöövõime kui ka haldussuutlikkus, mistõttu ei suuda valdkond pahatihti piisavalt edukalt koonduda ja ühiselt tegutseda. Küll aga on viimastel aastatel selles vallas näha positiivseid muutusi, nt Eesti Filmitööstuse Klaster on suutnud algatada ja jätkata liikmete edukat koostööd.
- Kuna valdkonna eksperdid tunnetavad vajadust detailsemate filmi- ja teleametite kirjelduste järele, siis tuleb kaaluda olemasolevate kirjelduste täiendamist asja- ja ajakohase infoga, et valdkonda sisuliselt reguleerida ning olla orientiiriks noortele, kes valdkonna erialasid õppima soovivad asuda.

Sõna ja keele alavaldkonna kitsaskohad ja ettepanekud

Kitsaskohad

- Koostöö meediaettevõtete ja kõrgkoolide vahel vajab senisest enam tähelepanu;
- keele õppesuuna lõpetajad ei ole ette valmistatud tööle asumiseks väljaspool keelespetsialistide tavapärast rakendumisala.

Eelnevast tulenevad ettepanekud

- Valdonna kõrgkoolid analüüsivad senist koostööd meediaettevõtetega ja püüavad koostöös partneritega leida senisest veelgi enam toimivaid viise sisulise koostöö tegemiseks.
- Valdonna kõrgkoolid lisavad keelespetsialistide õppekavadesse mooduleid, mis võimaldavad õppekava läbimisel spetsialiseeruda teiste seas ka stsenaariumide tõlkimise, turunduse või ekspordi suunal.
- Valdonna kõrgkoolid analüüsivad vilistlasuuringuid, teadvustavad senisest enam keelespetsialistide rakendumisvõimalusi kogu majanduses ja tutvustavad neid tudengitele.
- Valdonna kõrgkoolid tugevdavad ja laiendavad keeleõpet kõigile üliõpilastele, et rahuldada teiste sektorite vajadust hea keeleoskusega inimeste järele.

Alavaldkonna üldised tähelepanekud

- Avalikus foruuumis kasutatakse üha enam ingliskeelseid väljendeid ning paljudes meediamajades ja avaliku sektori organisatsioonides ei toimetata tekste enne nende avalikustamist. Kui võtta arvesse, et üha enam tarbitakse meediasisu internetist, siis peaks Eesti meedia pakkuma hea kvaliteediga, atraktiivset ja paeluvat sisu korrektses eesti keeles.
- Teatud võõrkeelte, nt eesti-vene ja eesti-soome suuna tõlkijate järele on nõudlus, kuid pakkumist mitte. Analüüsi tulemusel selgub, et huvi õppida vene ja soome keele tõlkimist on noorte seas langevas trendis. Ühe põhjusena toovad eksperdid välja valdkonna madala palgataseme, teisalt madala prestiiži ja populaarsuse ning teadlikkuse karjäärivõimalustest.
- Eksperdid näevad üldhariduses rohkem vajadust mitte faktikontrolli, vaid teose (k.a film, muusika, kunst) analüüsi järele, millest johtuvalt areneb ka noorte sõnavara ja loovus ning oskus teadlikult tarbida ka visuaalset pilti. Analüüsi tulemusena võib väita, et üld- ja huviharidus peaksid rohkem toetama visuaalsetest kunstidest (sh filmist) aru saamist, nende analüüsi-

mist ja mõtestamist. Sama võib öelda ka loovkirjutamise ja loojutustamise kohta, mis on kultuuri ja loometegevuse valdkonna ülesed pädevused nii audiovisuaalmaailmas, sõna ja keele valdkonnas kui ka disainis ja kunstis. Samuti aitaks visuaalhariduse rõhutamine üld- ja huvihariduses juba varases eas märgata ja arendada talente, kelle jaoks pärast põhikooli või gümnaasiumi lõppu valdkonnast huvitumine võib jääda liiga hiljaks, et vajalikke oskusi, sh käelisi oskusi, piisavale tasemele arendada.

- Meedia valdkonnas ja meediaettevõtetes toimunud konsolideerumise ja ümberstruktureerimise käigus on tulnud esile vajakajäämised meediaettevõtete juhtide, sh toimetuse juhtide juhtimispädevustes. Muutunud on töötajate tööülesanded ja töökorraldus ning selle protsessi juhtimine ei ole olnud alati efektiivne. Ekspertid leiavad, et juhtivatel kohtadel olevate ajakirjanike juhtimispädevuste arendamine peaks olema prioriteet, et järele aidata ja arendada oskusi nagu motiveerimine, ettevõtlikkus, majanduse alused ning psühholoogiline toetamine. Võttes arvesse tööturule sisenevate noorte teisenenud väärtushinnanguid ja ootusi juhtidele, muutub inimkapitali strateegiline juhtimine ja arendamine üha olulisemaks. Ühe lahendusena näevad eksperdid siin vastavasisuliselt täienduskoolitust, mida juba praegu mingis mahus korraldatakse, kuid mille järele nõudlus üha suureneb.

Turunduse ja kommunikatsiooni alavaldkonna kitsaskohad ja ettepanekud

Kitsaskohad

- Tööandjate ootused antavale kommunikatsiooniharidusele ei lähe sageli kokku valdkonna õppekavade õpiväljunditega;
- tööandjate ootused antavale turundusharidusele ei lähe sageli kokku valdkonna õppekavade õpiväljunditega;
- kommunikatsiooni- ja turunduserialade praktikakorraldus ning kõrgkoolide koostöö tööandjatega vajab senisest suuremat tähelepanu.

Eelnevast tulenevad ettepanekud

- Eesti Kommunikatsioonijuhtide Liit kaardistab koos liikmesettevõtetega kommunikatsioonispetsialisti kompetentsimudeli, mh andmeanalüüsi-, veebidisaini-, loovkirjutamis- ja koostööoskustega, ja kaalub võimaliku lahendusena kutsestandardi koostamist ning esitab vajadusel SA Kutsekojale ettepaneku kommunikatsioonispetsialisti kutsestandardi koostamiseks.
- Eesti Turundajate Liit kaardistab koos liikmesettevõtetega turundusspetsialisti kompetentsimudeli, mh andmeanalüüsi-, veebidisaini-, loovkirjutamis- ja

koostööoskustega, ja kaalub võimaliku lahendusena kutsestandardi koostamist ning esitab vajadusel SA Kutsekojale ettepaneku turundusspetsialisti kutsestandardi koostamiseks ja kvalifikatsiooniraamistiku taseme(te) määramiseks.

- Kommunikatsiooni erialasid õpetavad kõrgkoolid koostöös Eesti Kommunikatsioonijuhtide Liiduga teevad valdkonna ettevõtete ja avaliku sektori asutuste seas teavitustööd praktika rollist valdkondlike spetsialistide järelkasvu koolitamisel, teevad kindlaks peamised koostööd takistavad kitsaskohad ning püüavad leida neile lahendused.
- Turundusega seonduvaid erialasid õpetavad kutse- ja kõrgkoolid koostöös Eesti Turundajate Liiduga teevad valdkonna ettevõtete ja avaliku sektori asutuste seas teavitustööd praktika rollist valdkondlike spetsialistide järelkasvu koolitamisel, teevad kindlaks peamised koostööd takistavad kitsaskohad ning püüavad leida neile lahendused.

Alavaldkonna üldised tähelepanekud

- Eksperdid näevad suure probleemina turunduse valdkonna õppejõudude järelkasvu puudumist, mis pärsib omalt poolt ka kõige nüüdisaegsemate praktiliste teadmiste jõudmist klassiruumi. Kuna turundusvaldkonna praktikud töötavad paljuski hästiasustatud töökohtadel erasektoris, siis ei ole haridusmaailma töötasud nende jaoks piisavalt atraktiivsed, et isegi lepingulise õppejõuna loengukursusi lugeda. Teiselt poolt pärsib valdkonna praktikute vähene osalemine koolitamises ka õppekavade arendust, mistõttu on turunduse õppekavades kohati vähe aineid, mille sisu annaks tööturul konkurentsieeliseid pakkuvaid nüüdisaegseid teadmisi ja oskusi.
- Turundusõppe koolituspakkumise ning tööjõuvajaduse tasakaalu hinnates ilmneb, et koolituspakkumine ületab OSKA statistilise analüüsimudeli järgi oluliselt tööjõuvajadust. Turunduse puhul lööb tööjõuvajaduse ja koolituspakkumise tasakaalust välja eelkõige turundusõppe lisandumine kutsekoolidesse, kus õppijatest on suur osa täiskasvanud. Turundusõppe on populaarne ka väiketootjate seas, kes saavad enesetäiendust ja lisateadmisi oma ettevõtte ja toodangu turundamiseks. Samuti nähakse turundusspetsialisti tööjõuvajadust kasvavana.
- Kommunikatsioonioõppe koolituspakkumine ületab samuti OSKA statistilise analüüsimudeli järgi oluliselt tööjõuvajadust, kuid erinevused on võrreldes turundusega märgatavalt väiksemad. Samuti ei tunneta valdkonna tööandjad ülekoolitamist ja tööjõuvajadust nähakse kasvavana.
- Kommunikatsioonivaldkonna eksperdid näevad praegu töötavatel inimestel vajakajäämisi eesti keele oskuses, erinevatel platvormidel ja formaatides sõnumite edastamise oskuses ning juhtimisoskustes, mille lahenduseks võiks pakkuda lühiajalisi täienduskoolitusi, parandama peaks nende oskuste õpetamist ka tasemeõppes.

- Võimaliku tulevikusuundumusena nähakse turunduse ja kommunikatsiooni funktsioonide mõningast lahustumist kogu asutuse ja töötajate tegevusse. Sellisel juhul ei ole enam eraldi turunduse ja kommunikatsiooniga tegelevaid töötajaid, vaid nende funktsioonidega tegelevad rohkemal või vähemal määral kõik. Selle suundumuse realiseerumist toetaks vastavate valikainete toel nende oskuste omandamise võimaluse loomine paljudel erialadel.

Disaini ja kunsti alavaldkonna kitsaskohad ja ettepanekud

Kitsaskohad

- Valdava osa ettevõtete ja organisatsioonide praegused ärimudelid ei kasuta disainerite potentsiaali toodete ja teenuste arendamisel;
- tööandjad ja erialakoolid teevad disaini ja kunsti valdkonnas vähe koostööd, selle tõttu kannatab praktika kvaliteet ja õppurite omandatavad praktilised oskused;
- tasemeõppe lõpetajate disaini ja kunsti valdkonna ettevõtluse, autoriõiguste ning teiste valdkondlike regulatsioonide alased pädevused vajavad suuremat tähelepanu.

Eelnevast tulenevad ettepanekud

- Eesti Disainikeskus defineerib selgemalt disaini valdkonna ja selle näidisametid, uurib disaini potentsiaali erinevates majandussektorites ning võimalikku disainituru kasvu lähiaastatel.
- Eesti Disainikeskus ja Eesti Disainerite Liit jätkavad koostöös Eesti Töötajate Keskkliidu, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja ning Eesti Väike- ja Keskmete Ettevõtjate Assotsiatsiooniga veelgi efektiivsemat disaini valdkonna ning selle võimaluste ja disaineri ameti sisulisemat tutvustamist, et tõsta ettevõtjate ja avaliku sektori teadlikkust, kuidas disaini teadmispõhise kasutamise abil on võimalik luua suuremat lisandväärtust.
- Disainiharidust pakkuvad kutse- ja kõrgkoolid loovad ja arendavad koostöösuhteid tööandjatega kogu majanduses ning teiste kutse- ja kõrgkoolidega, et lõpetajatel oleks võimalik senisest enam koostada praktilise suunitlusega kooliprojekte ja lõputöid.
- Disaini valdkonna kutse- ja kõrgkoolid seavad eesmärgiks siduda õppeprotsessis antavad praktilised ülesanded ja lõputööd ettevõtete ja avaliku sektori asutuste tegelike probleemide lahendamiste ja arendusvajadustega.
- Valdkonna kutse- ja kõrgkoolid analüüsivad vilistlasuuringuid, teadvustavad senisest enam kunstnike rakendumisvõimalusi kogu majanduses ja tutvustavad neid tudengitele.

- Eesti Kunstnike Liit koostöös valdkonna kutse- ja kõrgkoolidega kutsub kokku ümarlaua, et kokku leppida osapoolte tegevused kunstnike võrgustike tugevdamiseks, professionaalse järelkasvu tagamiseks ja elukestva õppe edendamiseks kunsti valdkonnas.
- Kutse- ja kõrgkoolid analüüsivad disaini ja kunsti valdkonna ettevõtluse, autoriõiguste ning teiste valdkonna regulatsioonidega seotud teemade sisu, mahtu ja õppemeetodeid erinevates valdkonnaga seotud tasemeõppe õppekavades. Analüüsi tulemuste põhjal viiakse sisse muudatused.

Alavaldkonna üldised tähelepanekud

- Kõrgemat lisandväärtust andva majandustegevuse suunas liikumiseks peavad ettevõtete ja organisatsioonide ärimudelid toetama koostööd, mille tulemusena töötatakse edukas toode või teenus välja meeskonnatöona, milles disaineril on kandev roll.
- Disaini ja kunsti valdkonna kutse- ja kõrgkoolid võiksid omavahel rohkem jagada seniseid parimaid praktikaid koostööst tööandjatega. Ühelt poolt annaks see võimaluse koolidele üksteise kogemustest õppida ning teisalt aitaks kaasa usalduse loomisele ettevõtete seas, et koostöö koolide ja ettevõtete vahel toimib ning tööstusel on suur potentsiaal disainerite rakendamisel.
- Ekspertide hinnangul ei ole disaini- ja kunstilooming Eestis piisavalt hästi kaitstud ning valdkonna loojad ei saa ajale jalgu jäänud intellektuaalomandi kaitsest tuge. Originaaldisaini asemel mitu korda odavama koopia levikut võimendab hangetel leviv „odavama hinna“ praktika. Selline tendents mõjutab otseselt Eesti disainiettevõtete edukust ja jätkusuutlikkust, samal ajal pärssides nende üleilmset konkurentsivõimet.
- Ekspertide hinnangul on disainiteadus Eestis suure arengupotentsiaaliga ning seni ei ole piisavalt hästi mõtestatud ja selgitatud, millist väärtust disain ühiskonnas luua võib. See teadmine omakorda aitaks samuti kaasa disaini kuvandiloomele ühiskonnas laiemalt. Alates 2019. aasta sügisest alustab Kultuurkapitali loomeerialade õppejõudude stipendiumiprogramm, mis toetab nende loometegevust muu hulgas kujutava ja rakenduskunsti valdkonnas. Selle programmi käivitumine ja tulemuste mõju analüüsimine võimaldab hinnata, kuivõrd on vaja täiendavaid lisarahastamise võimalusi luua tulevikus.
- Nagu kogu maailmas, suureneb ka Eesti ühiskonnas vajadus disainimõtlemise järele. 2017. aastal piloteeriti üldhariduskoolide gümnaasiumiastmes valikkursust „Disainiprotsess“⁴, mida üha rohkem koole õppetöös rakendavad. Ekspertide sõnul on kursus edukalt käima läinud ja võiks laieneda kõikidesse üldhariduskoolidesse koos õpetajate toetamisega, sh ettevalmistus ja digitaalsed õppematerjalid, milleks ei ole siiani kestlikku lahendust leidunud.

4 <https://oppekava.innove.ee/gumnaasiumiharidus/valikkursused/>

Trükitööstuse alavaldkonna kitsaskohad ja ettepanekud

Kitsaskohad

- Vähene pakkumine erialasteks täienduskoolitusteks ajakohaste oskuste omandamiseks;
- valdkonnas esineb regionaalne tööjõupuudus, mis tuleneb õppe koondumisest Tallinnasse;
- trükitööstuse ametid ja erialad on vähetuntud;
- puudub jätkuõppe võimalus pärast 4. taseme kutseõpet.

Eelnevast tulenevad ettepanekud

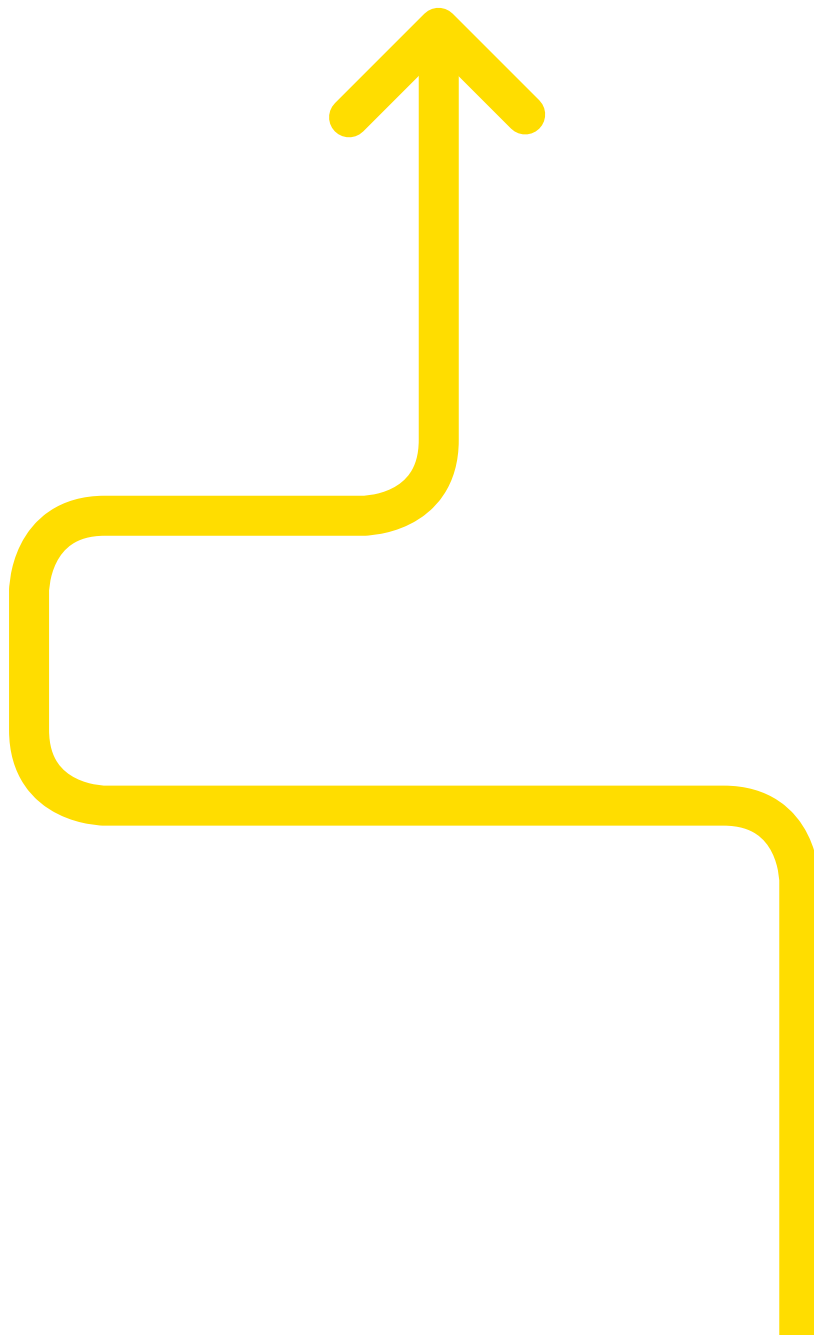
- ETPL koostöös Tallinna Polütehnikumiga ja valdkonna ettevõtetega teeb kindlaks valdkonnas vajaminevate tasuliste täienduskoolituste vajaduse, sh müügipersonalile, ning töötab välja täienduskoolitusprogrammid.
- ETPL kutsub kokku Tallinna Polütehnikumi ja mehhatroonikaõpet pakkuvate kutsehariduskeskuste ümarlaua, kus analüüsib võimalusi ja lepib kokku partnerite tegevused, et pakkuda mehhatrooniku õppekaval õppijatele võimalust spetsialiseerumiseks trükitehnoloogia erialale väljaspool Tallinna.
- ETPL suurendab koostöös ettevõtete ja Tallinna Polütehnikumiga erinevate trükitööstuse valdkonda tutvustavate kampaaniate (reklaam, koolikülastused, koostöö Töötukassaga, kutsevõistlustel osalemine jne) mahtu, et kõnetada noori ja jõuda nendeni ning laiema üldsuseni, parandades seeläbi valdkonna kuvandit ühiskonnas.
- ETPL täpsustab liikmesettevõtete seas vajadust oskuste järele 5. tasemel ja vajadusel teeb Tallinna Polütehnikumile ettepaneku avada trükitehnoloogia 5. taseme jätkuõpe.

Alavaldkonna üldised tähelepanekud

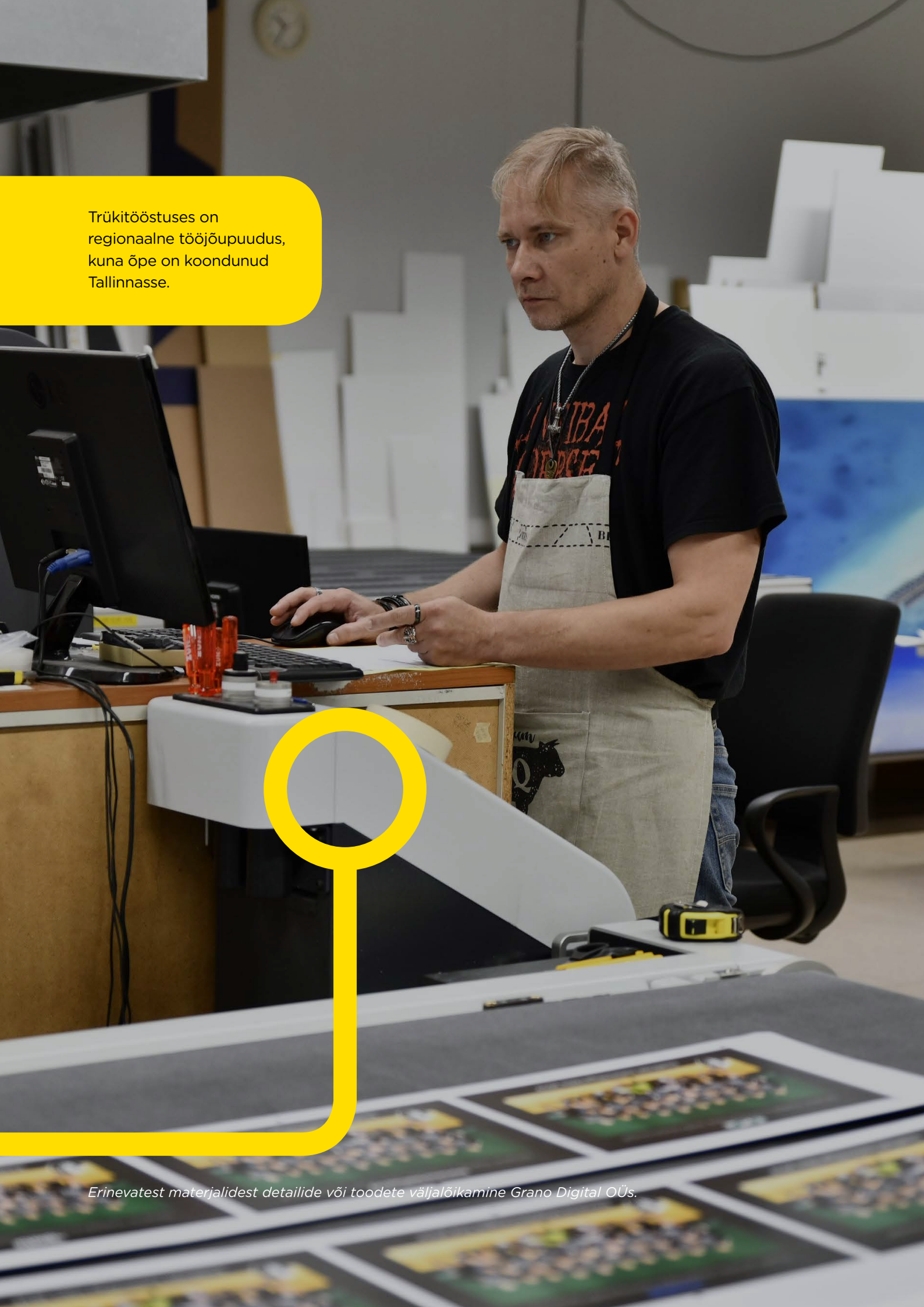
- Trükitööstuse valdkonnas on ettevõtteid, kus valdavalt kasutatakse vene keelt, mistõttu töötajatel on keeruline osaleda eestikeelsetel täienduskoolitustel. Eesti Trüki- ja Pakenditööstuse Liit ei paku praegu sellistele trükikodadele vastavaid koolitusi, mis võib olla ka üheks põhjuseks, miks valdavalt venekeelse töötajaskonnaga ettevõtted ei ole liidu liikmed. Venekeelsetele töötajatele eesti keele kursuste pakkumine oleks üheks eelduseks, mis võimaldaks sektorisse saada täiendavat tööjõudu ning samuti muukeelsed töötajaid rohkem Eesti ühiskonda integreerida. Ühe võimaliku potentsiaalse sihtrühmana näevad eksperdid Ida-Euroopa riikidest (Ukrainast, Leedust)

Eestisse saabuvat tööjõudu, kellele on vaja pakkuda ka erialast täiendussõpet. Need inimesed kuuluvad vanuserühma, kes ei räägi inglise keelt, kuid suhtlevad vabalt vene keeles. Olukorra leevendamisele aitaks kaasa venekeelse tööjõuga trükikodade koolitusvajaduse kindlaks tegemine ja vastavate täiendkoolituste pakkumine.

- Valdkonna tööandjad tunnetavad, et trükierialade lõpetajate oskused ei vasta alati vajalikule tasemele. Selle põhjusena tuuakse ühelt poolt välja reaalinete õppe vajakajäämised põhihariduse astmes, teiselt poolt kutseõppekavade maht, millest tulenevalt kõiki tulevaseks tööks vajalikke oskusi ei jõuta õppeajaga vajaliku põhjalikkusega edasi anda. Kooli hinnangul on probleeme ettevõttepraktika kvaliteedi, pikkuse ning sobivate praktikajuhendajate leidmisega (sh on loobunud vaatluspraktikast õppekavades). Vähe osaletakse praktikajuhendajate koolitustel.

Trükitööstuses on
regionaalne tööjõupuudus,
kuna õpe on koondunud
Tallinnasse.

Erinevatest materjalidest detailide või toodete väljalõikamine Grano Digital OÜs.

Millised on uuenduslikud lahendused kultuuri- ja loometegevuse valdkonnas?

Millised on uued ametid valdkonnas?

Kui palju õpib valdkonna õppekavadel välisüliõpilasi?

Mida arvasid eksperdid erialaõppe kvaliteedist ja arenguvajadustest?

**Tutvu uuringu terviktekstiga:
oska.kutsekoda.ee**

**Vaata infot uuringu ettepanekute
ellu viimise kohta ja OSKA uuringute
võrdlusandmeid: edu.ee/oska**

Mis on OSKA?

Vabariigi Valitsus kiitis 2014. aastal heaks tööturu vajaduste ja koolituspakkumise paremaks sidumiseks loodava tööturu seire ja prognoosi ning oskuste arendamise koordinatsioonisüsteemi OSKA.

OSKA koostab viie aasta jooksul kõigil elualadel Eesti tööjõu- ja oskuste vajaduse prognoosid ning võrdleb neid pakutava koolitusega kutse- ja kõrghariduses.

OSKA eesmärk on tööturu vajaduste võimalikult kiire jõudmine koolituspakkumisse. OSKA seob tööturu osaliste eksperditeadmise hariduse ja koolituse planeerimist toetavaks süsteemiks ning toetab tööandjate ja koolide koostööd õppekavade arendamisel, samuti ajakohase tööturuinfo jõudmist karjääriteenustesse.

Järgmisena ilmumas:

**Avalik haldus
Isikuteenused
Kinnisvara
Pangandus ja kindlustustegevus
Siseturvalisus ja õigus
Tööstus**

Ilmunud:

**Arvestusala
Ehitus
Energeetika ja kaevandamine
Haridus ja teadus
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia
Kaubandus, rentimine ja parandus
Keemia-, kummi-, plasti- ja ehitusmaterjalitööstus
Kultuur ja loometegevus I
Kultuur ja loometegevus II
Majutus, toitlustus ja turism
Metalli- ja masinatööstus
Metsandus ja puidutööstus
Personali- ja administratiivtöö ning ärinõustamine
Põllumajandus ja toiduainetööstus
Rõiva-, tekstiili- ja nahatööstus
Sotsiaaltöö
Tervishoid
Transport, logistika, mootorsõidukite remont ja hooldus
Vee- ja jäätmemajandus ning keskkond**